Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА 8 июль, 1975 шу. • № 81 (5152). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

ГРУППОВОЙ ХЬИСАПЕ

Денгара денга дукхагIа ялат чуэц Грозненски района «Грозненский» цIерш совхоза кхаш леладераша. Ростовски областе комбайнера Социалистически Къахьегама Турпала Бочкарев Николайя тIахьехам хьая а лоацаш групповой хьисапе ялат чуэцаш ба боахама механизатораш.

ХIара звеноца 3—4 йолаш дийнахьа совхоза кхаьнка арайоал 27 комбайн.

Хьалхера моттиг яккхара шерра социалистически яхь йоархаьй механизаторашта. Ялат чуэца доладаьча хьалхара дешпкe а хьалхара моттиг йа на лецаш хьайоагIа Коммунист Аиндалов Николай, комсомолец Амерханов Ахьяд, парте боаца Проценко Николай, Бикетов Григорий юкъе вола звеньяш. Дешархой производствении бригадай членаш болча цу шоай штурвальнеща сабелгаю яьлча денз боад къовлабаллалца болх беш ба уж.

Горох хьокхача хана а хьалоре къахьийгар нар. Ден нормагIа 5,4 гектар хьакха езача 19 гектар хьокхар. Иъ комбайно дийнахьи бусн 83 гектара тIара ялат хьакхар. Из йиъ гертта норма я. 1030 гектара тIара ерriга горох хьекха Iо а йилла хьалха хьекхар арда йолайир механизатораша. Из кердача а къахьегама овсарле лакха йолаш шиъ норма дийнахьа еш болх бу комбайнераша.

Вокх кхай тIа мукх чуэцаш ба. Комбайнераша Ужуков Оалхазара, Деркизанов Нурде, Маидаев Мовлада дуккха тIехкхоачашъю ден нормаш. Беррига дIабийнача 4700 гектар мукхах 2600 гектар чуийцаб. Ялат дIаувзача шоай ден нормаш тIеххкоачашъю шофераша Дакаев Вахида, Кагерманов Сулимана, цар новкъостаца а.

Техника сеца латтаргIоацаш данм кхай тIа я «летучка», слесараш-наладчикаш.

Итт дийнахьа ялат чуийца дакхха дош деннад механизатораша. Балха итогаш хIара дийнахьа ю. Хьалха латтараш та совгIата ахча, карара кара теда вымпел лу. Цу дерригие ялат чуэцача дакъа лоацарий къахьегама овсарле лакхъю.

Л. РУДСКИЙ.

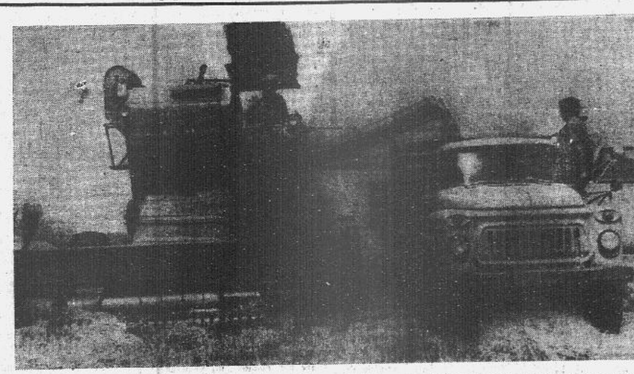

Шьарча моттигашка санна доацаш, халача хьаланка гуразьа дийна ялатаан чуэцаш ба Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза механизатораш. Укх шера цар чуда деза деррига ялат 700 гектар гаргга да. Хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш хIанзле 250 гектара тIара ялат чуийца баьннаб комбайнераш Базгиев Бахьаудин, Балаев Мажит, Евлоев Аюп, Хаснев Махьмад-Гирей.

Ялат ханнахьен шIенен чуийца даккхара яьржача социалистически яхье хьалха латт комбайнераш Базгиев Бахьаудин Евлоев Аюп. Балха цхьаккха а хьовзам ца хулийташ дика лелаю цар шоай комбайнаш. Царех хIаравар колхозхоша лоархIаш сий деши сaг ва. Масала, Базгиев Бахьаудина къахьегам вай правительства белгалбаькхаб Ленински юбилейни медаль яларца. Из хиннав колхозхой ЕрригсоюзанIи кхоалагIча съезда делегат. Иштта йоккха балха опыт йолаш ба вож комбайнераш а. Дийнахьарча нормагIа 14 гектар йолча, хIара комбайнеро 35—37 гектара тIара ялат чуэц. ХIаьта хьувкъам во хиппабаш. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 26—27 центнер ялат чуэц цига. Дерригa ялат балха 8—10 дийнахьа чуийца даккха лерхI колхозхоша.

СУРТА ТIА: ялат хьалъэцаш сардача дика къахьег комбайнера Хаснев Махьмад-Гире. Цун комбайна бункер чура ялат дIадахьа венав шофер Магомадов Iийса.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОРХIАБУ

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тIаийцад Грозненски электромеханически завода коллективо. Пхеа шера план 7 ноябрен укх шера задани 25 декабрен кхоачашъе лаьрхIад цо. Цу даькъе шера социалистически яхь йоаржаьй цехий, участкай, смений болхлоша. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл завода коллектив. Продукцена реализаци яра ах шера план 107.6 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа но маьхала яьккхай 232 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Товарни продукци арахецара задани а 101,3 процент кхоачашъяьй. Планал совгIа кийчъяьй 53 эзар сом мах бола продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш хIанзлехьа ша-шоай пхе шера заданеш кхоачашъяь итташ болхлой ба заводе. Царех ва сверловщик Шамсадов Селмарза, токарь Хасанов Ширвани, слесарий - сборщикий бригада бригадир Вагапов Хабибула, формовщикий бригадир Тулупов Иван, кхы дуккха барам а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа цаI-ах норма кхоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

***

Къаьстта дика къахьег пятилетка тIеххьарча шера «Грознефть» объединене Ташкалински автотранспортни контора коллективо. КПСС XXV съезда сийленца накъаяхара хьинар айденна къахьегача цо халкъа боахама мухь дIа-юха бахьара ялх бетта план 26 июне кхоачаш а еш, планал совгIа дIахьа бихьаб 17,7 эзар тонн халкъа боахама мухь. Тонно-километраш яра задани 25 июне кхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа яьй 586 эзар тонно-километр.

Къахьегама, овсарле лакхъяра задани 112 процент кхоачашъяьй автотранспортни контора водителаша. Планал совгIа паччахьалкхенна 60 эзар сом пайда баьб цар.

Социалистически яхье хьалха а латташ къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я А. А. Гиреев керте латтача № 2 йолча автоколонна коллективи А. Д. Кийнова кулгалдеча тракторни контора болхлойи. Цар хIара сменагIа нормаш 110—120 процент кхоачашъю.

О. ИСМАИЛОВ,
«Грознефть» объединене Ташкалински автотранспортни контора директор.

***

КПСС XXV съездаи Ерригсоюзни машиннаькъахой дезача цIейнех сийленца накъабахара къахьегама вахте эттача Грозненски тепловозникаша дика къахьегама толамаш доах. Халкъа боахама мухьаш дIа-юха дахьара ах шера план ханал пха ди хьалха кхоачашъяьй. Укх шера дIа-юха йигай 1400 беза мухь тIаболла поезд, царна планал совгIа дIа-хьа бихьаб 650 эзар тонн мухь. ХIаьта тепловозникаша ах шера кходаьд 300 тонн дизельни доагор.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латт машинисташ, наставникаш Сальный Владимира Конев Николайи керте латта бригадаш. Цар яхье цхьоагIен шоллагIен моттиг яьккхай.

Тепловозий дукхача машинисташа лелаю «Дизельни доагор кходара вола мастер» яха сийлен цIи. ХIанз дизельни доагор кходара тIехьа яьржача яхье хьалха латта ПотемкингIар Генадийи Леонидн, Лепешков Георгий, Беликов Вячеслав керте латта бригадаш. Царех хIаране хьалхарча ах шера ийс-ийс тонн дизельни доагор кходаьд.

Г. АНОХОВ.

В. БРАНДТ ЛЕНИНГРАДЕ

ЛЕНИНГРАД. 5 июль. (ТАСС). Ший сесагаца укхаза кхаьчав Германе социал-демократически парте председатель В. Брандт. Из венав вай мехка КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева лыйха.

Московски вокзале цунна накъаьбаьххабар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат КПСС Ленински обкома хьалхара секретарь Г. В. Романов, областен городен кхыбола кулгалхой.

Цу дийнахьа хилар Г. В. Романова В. Брандтаца вIашагIкветар.

Смольне В. Брандти цунна уллув баьнна баькха нахи хьежар актови залага, В. И. Ленина балха кабинетага, цIенга-музейга.

Писаревски мемориальни кашмашка хьаьво цхьан минута йист ца хулаш латташ Ленинград турпала лораеш байнарий сийдеш уж дага а лийцар. Наьна-Даьхен монумента юхе венок йиллар цо. Мемориала Даим йоагача цIера юхе Ленинградски гарнизона бIухой сийлен ха оттадир.

США СЕНАТОРАШ ДIАБАХАР

ЛЕНИНГРАД. 5 июль. (ТАСС корр.). США сената делегацеца вай мехка баьхка хиннача США сенаторий группа тахан СССР-ра дIаяхар.

Аэропорте хьаьший накъабоахаш бар СССР Лакхехьарча Совета депутаташ Г. А. Арбатови Г. А. Жукови, Ленсовета исполкома председателa хьалхара заместитель М. Д. Филонов, кхыбола официальни болхлой.

Хьаьший накъабоахаращца вар Ленинграде США генеральни консул вола Джозеф Уолтер Нюберт.

ДIадахача шоатта дийнахьа Грозне В. И. Ленина цIерагIча майдане хилар Нохч-ГIалгIай студентий гIишлош еча отряда йоккха митинг.

Студентий отряд бокъонца хIанз кийчъенна хиларах а дIаяхача шин семестре цунна карагIдьннарех а лаьца ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретарага Т. У. Махмудхаджиевага рапорт делар Нохч-ГIалгIай студентий гIишлош еча отряда командира И. Эльмурзаева.

Цу отряда юкъе ба Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университетен Грозненски мехкдьтта институтен бIаьш бола студенташ.

Царех цхьабараш вежараш-ха йолча Карелена новкъостал де гIоргба. вожаш вай республике гIишлош еш хургба.

2,5 миллион сома маьха балхаш дергда цу отрядо ше йоаккхача сезонагIа. Цул совгIа, отрядаца я 58 агитбригада. Цар культурни салаIара гIулакхаш дергда.

СУРТА ТIА: Нохч-ГIалгIай студентий гIишлош ю отряд.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.
Ю. ЮСУПОВА текст.

«СОЮЗ»—«АПОЛЛОН»: кийчон тIеххьара денош

— Хьоргболча наькъа е ... кийчо тхо, ма-дарра аьлча, даьншад. — аьлар сога ЭПАС программагIа эгтара хьалхарча советски экипажа командира полковника Леонов Алексея. — Комплексни тренаже тIеххьара тренировка хиннай, юххе биса тохкам баь баьниаб медикаш экипажашта. Лоацца аьлча, долла хIама планагIа лел, цхьабакъда никъ бахьа беза ха гарга ме кхоач гIулакхаш сихагIа хул.

«Союзо» — «Аполлоно» экспериментальни никъ бара баьча балха селлара дIаьха хийтта кхо шу тIехьашкахьа дясал. Цу юкъа кийч а я хьаьй тайп-тайпарча мехкий космически кемашка орбите вIашагIкхета йиш хулийташ йола керда технически средстваш, модернизированни «Союза» наькъа-конструкторски тохкамаш даьд, управлене центрий персоналаша тренировкаш яьй, хIаьта иштта космонавташ — юкъарчал доаццаш ЭПАС кхоачашъергьяраш кийчбаьб, цар английски мотт Iомабаьб. Из тIеххьара гIулакх кхо шу хьалхагIа оттаяь хиннача цхьана тар из луча тайп-тайпарча хIамай списка тIа керттера пунктех цаI лоархIаш дар. МоллагIча аудиторена хьалхапка Леонов английски меттала хийшца къамаьл деш хилар теркалдича, мотт Iомабара проблема а къоастаяь яьпай.

Леоновцен цун бортинженерана Кубасов Валерецен Москвана юххерча Звездни городоке командира кабинете вIашагIкхийтар тхо. ХIанз наькъа даха цхьа кIира мара ца дисача хана. геттара дика кхетаден доьча баьхьанех къаьстта режим йолаш бах космонавташ. Карантин-м яц из. цхьабакъда цхьалолча даькъе дIа-юха лела мукъа боаш ба уж.

ХIанз Звездни городоке чакхйоаха дукхагIйола мероприятеш официально «тIеххьара» оалаш я. Масала, июнь бетта юккъе советски экипажаш тIеххьара вIашагIкхийтар Москве аккредитованни болча кхыча мехкий журналисташца. Цхьабакъда АПН корреспондента даьча массехк хаттара жоп дугдаш оаладеннадаш цун Правлене сопредседатель волча Леоновна.

— Эгтара хьалха цхьана беча наькъа тIеххьа цу тайпара эксперименташ кхы а хила мег. Цхьабакъда эгтара хьалха яьр массаза а хьалхара йолаш юсаргья. Хьона хетачох, ЭПАС-а лоархIам сенах латт перспективашка дилача? — яхаш дар Леонов Алексейга аз даь эгтара хьалхара хаттар.

— Сона хетачох, керттера сенах латт аьлча, из латт тайп-тайпарча мехкашка кийчъяь кемаш гаогадахарен вIашагIа дувзарен геттара керда средстваш тахка езаш тхо хиларах. ТIехьагIа сигала хаоргдола советски, американски, кхыча мехкий хила а тарлуш дола космически кемаш а де мег хIанзаоча «Союза» тIеи «Аполлона» тIеи оттаьраш санна йола вIашагIа дувза механизмаши узлаши йолаш. Цхьаькха хIама а белгалдаккха безам бар са. Лаьттан искусственни спутника орбите гIолла вIашагIдийза а долаш лелаогда тайп-тайпарча паччахьалкхений территоре тIара сигала дахийта космически шикема. цу тайппара кемаш лехкаш деча наькъашка дуне халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладара этап хьа а елаш. Сона хотачох, цунах латт ЭПАС-а лоархIам а.

— Цу хьакъехьа фу оалалургда бортинженерага? — хоатт аз Кубасов Валерега.

— Алексея яхачоа тIехьа васо. Оахош цхьана беш бола никъ эгтара хьалха баьккха гIа мара ца хиларга доглоах оаха. Цунна тIеххьа, шеко йоацпаш, йоагIаргья чоалханегIен йIаьхагIен цхьана еш йола керда эксперименташ. Мадарра хургдолчохи ханехи дувна хIанз укх сахьата хьалха хила а мег, цхьабакъда эгтара хьалха бихьача наькъо, тхона хетачох, тайп-тайпарча мехкий викалаша космически аренах маьршача гIулакхашта пайда эцара даькъе шерра цхьана гIулакхаш леладара никъ хьабелла беза. Орбитальни станцешка а цхьана эксперименташ е тарлу.

Леонов Алексейга ду хаттар:

— Космонавтика кIезиг-дукха бе-беча наькъегIа дегIаикхай Советски Союзен Америка ВIашагIкхийттача Штаташкен. Кхетадеш ма-дарра, космонавташ кийчбара принципаш а цхьадолча хIамашта бе-бе хила езаш я. Цу гIулакхо белгалара тамагIа дитадоацал-теш цхьана никъ бара еча кийчон тIа?

— Уж башхалонаш тIагIолдара мара яц. Кийчон программа чулоацам дукха хIама ца эшаш цхьатара ба. Цо чулоац тIахьожама цхьатарра разделаш тайпаши, цкьа система. Лоацца аьлча, советски космонавташи американски астронавташи кийчбара системе кхы белгалъяьния башхалонаш сона хоргагIац. Цу тIа а еррига программаш шаккхе оагIув вIаши дага а юклаш оттаяь а я. Цхьан планагIа болх беш хиннад тхо. хIаьта методикашкара цхьайолча башхалонаша новкъарле ерг ма йий аьнна кхераш а дацар.

— ВIашагIа дувзаденначул тIехьагIа алхха Iилман тохкамаш деш мара шо хургдоацилга ха дезаш ма дий?

— Из бакъда, орбита тIа вIашагIкхетар белгалдоаккхаргда оаха. — йоах Кубасов Валере. — Нагахьа санна вешаш юа мегаргйолаш еве а, дIачу-хьачу хьоашалгIа даха ша цу оттаде йиш хургйолаш кийчъяь я «Союза» орбитальни модуль. Дунен халкъашта юкъе эгтара хьалха вIашагIа дувзадалара хьакъехьарча документа кулгаш яздергда оаха, йиллургйоаца сувенираш дIахьа эцаргья, цхьана массехк телепередача еглья, белгала аьлча американски телезрителашта оаха гучаргда Советски Союза хьакъехьа, дозал доацача гучадаьнна сакъердаме дика хIамаш гойтаргда. Программа цу даькъа хьакъехьа ма-дарра ховргда шоана никъ беш тхо лелача хана.

— ШоллагIча советски экипажа — Филипченко Анатолен Рукавишников Николаен оагIонгахьара «низ»-м холац шоана? Уж сигала а баха, шо диса тарлой?

— Цу гIулакхьа кхоачам ба регбех е баскетболах хинна цхьа кадай лоаза. — жоп ду Леонова. — Цудухьа сон Валерийи цхьан майдан тIа валаш царца. ХIаьта, нагахьа санна цIенхаштта дувца вай доахке, Филипченкоси Рукавишниковен ЭПАС-а программагIа летно-конструкторски тохкамаш даьд «Союз-16» яхача космически кемана. ТIехдика чакхдаьхад уж тохкамаш. ХIаьта оаха де дезаш дисар системаш тохкилга, вIашагIа дувза системаш тохкилга, вIашагIа дувзалулга, цхьана йола программа кхоачашъелга да. Нагахьа санна сона е Валерена хIама хинна болх хуле ЭПАС-а программа оаха санна кхоачашъе кийча ба уж а. Новкъостал а гIо а дарах оаха баркал оал царна, тхоай кийчо еча пайда эш оаха «Союз-16» яхача кемаца цар баьча наькъа опытах.

Къамаьла юкъе воагIа цигга хьатIаэтта Филипченко Анатолий.

— Нийсса аьлар Алексея, — белгалдоаккх цо. — Цу программагIа тхоай экипажа тIадилла хинна декхар тхо кхоачашдаь даьннад. Цудухьа кийчо яра гIулакха къовсаденна цхьаккха хIама дац тха. Массе оагIорахьара новкъостал ду оаха хьалхарча экипажа. Царна эшаш ха деза: уж сигалбаха безам болаш кийчлуш бола дукха ха я.

Цу тайпара наькъа арадовла диса саготагIа дола денош хьатIаэттад. Нагахьа санна ишта аьлча мег, кхаь шера баьча балха итогаш хIанз цхьан кога тIа йоахаш я. Цхьабакъда советски космически программа кулгалхоша космонавташта — ЭПАС-а доакъашхошта кIиранна отпуск яла мегаргйолаш лаьрхIад. космонавташка из ха шоай дезалашца яккхийтар дукха. Цул тIехьагIа Байконуре дIабаха безаргба.

Цу юкъа космодроме, монтажно-тохкамий корпусе «Союз» яхача кемаштен ракеташтаносителаштен тохкамаш даь даргда. Массехк денна дIаваха цига хиннав советски оагIонгахьарча проекта технически директор СССР Iилмай Академе член-корреспондент Бушуев Константин. Москве ше юха кхаьчачул тIехьагIа цо хоам бир. космодроме «Союз» яхача кемашта комплексни электронически тохкамаш дара шоллагIа, тIеххьара этап дIайолаенна хиларах.

— Долла хIама планагIа лел, — аьлар цо, — кема тIара системаех дакхха хIама дац. Цу хьакъехьа хоам баьб аз американцашка болча вай коллегашка а.

Алексей ГОРОХОВ,
АПН специальни корреспондент.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ

ЮРТАШКАРЧА ИНТЕЛЛИГЕНЦЕ—ХАДДАНЗА СОВЕТИЙ ТЕРКО

Кепайоазон тIа хоам баь малладара, 1975 шера 1 июле Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессела а дийгIа. йийцай «Юрташкарча интеллигенце общественно-политически хьинар дIахо айдара а къахьегамей быте хьалаш тоадара а республика къахьегамхой депутатий Советий декхарий хьакъехьа» Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa новкъоста Х. Х. Бокова яь доклад.

ТIаийцача соцам тIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалдаьккхар, республика къахьегамхоша дерригача советски халкъаца цхьана парте XXIV съездеи КПСС ЦК Пленумийи решенеш тIагIотта кхоачашеш. яйсларIча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяр дукха хьинаре къовсам лоаттабеш хилар. Республике тIа-тIа шерагIа баржаш латт Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда баха ма-боагIара накъабахара тIехьара къахьегамхой патриотически болам.

КарагIа мел дувлача хIамашта юкъе а халкъа боахам, культура, Iилма, образовани дIахо дегIайоалаеча а дувза дукъа лоац республика интеллигенце. Кхыча республикашка а санна, Нохч-ГIалгIай АССР-е Советски Iаьдал латтача шерашка дикка доккха гIа хиннад эгтара чоалханегIа дола производственно-экономически, социально-политически, идеологически декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацача интеллигенце мугIараш. ХIанз Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахама дерригача доакъошка 60 эзар гаргга специалисташ ба лакхерен юкъера специальни образовани йолаш.

Шерагара шу массаза доал доккхагIа хул юрт экономически социально-культурни центIайоалаяра. городаи юрта юкъера дикка йоккхий белгалонаш дIаяхара лоархIамеи чоалханеи декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацача юрташкарча интеллигенце мугIараш. Алхха карарча пятилетка шерашка юрта районашка бахийтаб 4000 совгIа хьехархой. 500 гаргга лораш. 300 совгIа клубнии библиотечнии болхлой. ши эзари ах эзари совгIа юрта боахама специалисташ. хIаьта цу гIулакхо новкъостал даьд юрташкарча интеллигенце состав тоаяра.

Юрташкарча интеллигенце белгаларча категорей идейно-теоретически боарами профессиональни говзали лакхъяра беча балха система хьахиннай республике. Политически дешара системе дешара тайпайарча формашта юкъеззаб дукхагIбола хьехархой, лораш, агрономаш, инженераш, техникаш. культпросветболхлой, юкъ-юкъе говзал лакхъечо курсашка кийчбу уж.

Школай, дарбаи культурно - просветительнии учреждени материально - технически база чIоагIъяра болх бу. юрташкарча интеллигенце кадрай чуIеча моттигайи культурно-бытовойи хьалаш тоадара гIулакхаш чакхдоах.

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советийн цар исполкомийн, министерствай, ведомствай теркаме да юрташкарча интеллигенце кадраш кийчъелга, балхаш тIа дIанийсъелга, хьалкхеелга дIахо тоадара. царна лерттIа къахьеген быте хьалаш вIаштIехьдахара, школай, больницай, деша даха ха йоацача берийн культурно - просветительнии учреждений материально - технически база чIоагIъяра дешаш.

Республика къахьегамхой депутатий Советаша общественнии организацеша цхьана партийнии органий кулгалца белгалара толамаш даькъд юрташкарча интеллигенце общественно - политически хьинар айделга, юртий экономикеи культурен дIахо лакхъяра декхараш кхоачашдеча цо хIара денна дакъа лоацилга вIаштIехьдоаккхача. Дешархой кIезиг дукха дикагIа кхета баьннаб дешарах. тоаденнад бохача Iака эшараш делга. Лакхбеннаб культура учреждений балха боарам.

Цуша цхьана Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалдаьккхар. къахьегамхой депутатий моттигерча Советашей цар исполнительни комитеташей, министерствашай ведомствашай а, учреждений, организацей, совхозий, колхозий кулгалхоша юрташкарча интеллигенце общественно-политически хьинар дIахо айдара хIанз а кхоачам болаш уйла тIа ца йохийташ, ерриге школаш, больницаш, дарбани культурно - просветительнии учреждениш, совхозаш, колхозаш эш-эша квалификаци йолча кадрашца чIоагIъяра, царна лерттIа чуIареи культурно - бытовойи хьалаш вIаштIехьдахара данза дарг мел доацаш ца еш хилар.

Республикерча дукхагIйолча юрта районашка тоьаш яц хьехархой, лорий, клубни, библиотечнии болхлой кадраш, юрта боахама специалисташ, хIаьта цу гIулакхо чIоагIа Iоткъам бу боахамеи социально - культурнии гIирсаш хьалдара декхараш кхоачашдара.

ХIанз а дика кхоачашбаь «Кагирхой массане юкъара юкъерча образованега боахилга чакхдахарей общеобразовательни школа дIахо дегIайоалаярен хьакъехьа» КПСС ЦК-аеи СССР Министрий Советой баь соцам. Дукхача общеобразовательни школашка тIагIеотта болх бац дешара кхетама процесс тоаяра. хIанз а тоьал дукхача дешархошта керттерча Iамашта чIоагIа знанеш эшац. Цхьайолча районашка дика кхоачашдац унахцIено лорадерах дола закон. ХIанзарча хана дIадукхарешка хьежжа бац дукхача культурно - просветительнии учреждений балха чулоацам.

Юрташкара специалисташ кийчбеча, балхаш тIа дIанийсбеча, хьалхкхебеча цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар. къахьегамхой депутатий моттигерча Советий цхьайолча исполкомийи боахама органийн оагIонгахьара лерттIа цар йоахко ца еш хилар. эшиаш дола чуIарей культурно - бытовойи хьалаш вIаштIехьдахара кхоачам болаш йоахко ца еш хилар, юрташкарча интеллигенцеца цийса доаца гIулакхаш леладеш хилар бахьан долаш уж кадраш дукха хувалуш моттигаш я.

ХIанз а мела я школай, больницай культурно - просветительнии учреждений материальни - технически база. Цу цхьан ханна цхьанна а шеда кхоачашъяьц уж объекташ хьалъяра заданеш. Юрташкарча школай дукха хьехархой, медицински, клубнии библиотечнии болхлой частни квартирашка бах.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумой Министрий Советой кхоачам боллаш уйла тIаяхийтац юрташкарча интеллигенце кадраш кийчъяра. балхаш тIа дIанийсъяра, дIачIоагIъяра дешашта. цар чуIареи культурно - бытовойи хьалаш тоадара, юрташка боахамеи социально - культурни гIирсаш

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

АГИТАТОР — СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ВIАШТIЕХЬЙОАХАР

Шелковской районе, республикерчу дукккха кхыча районашка а санна, хьалхниен шо дукха хилар хьахьекхахь ялат кертера лоархIаме дар агитаци нахаца бувзам болаш, низ болаш, декхар кхоачашдан тIаьхьа, тIагIорташ, тIаьхьа хилар а долаш йола нахаца балха политически балха система.

Цу система лоархIамегIара дакъа — наха воздействи яра система йаьхийча арсенале наьа чайн йола агитколлективаш. Районе хаддаш болх беш ю 21 агитколлектив.

Юрташкарча бIаьш агитаторашта юкъе дукхагIа дерш юкъарен лакхерен образовани йола болхлой ба. Уж ба дикагIбола производственникаш, специалисташ, культпросветболхлой, юкъерча звеной кулгалхой, хоза дош долаш, дег чу дужаш къамаьл де хови бола кхы тайпа болхлой.

ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шера ялаташ чуэца кийчлучча хана партийни организацеша агитколлективай уйла тIаерзайю къахьегача коллективай, ерригача лаьтта леладерий деган айдеши уж кхоатабеши долча дукхача дикача гIулакхаштеи мероприятештеи. Цу даькъе керттера теркам тIабахийтар ялаташ кхедерех хIаране лелаеча яхьа — из яьржай хьалха латтача механизаторий «Красный пахарь» яхача колхозерча М. И. Ерохинеи Н. И. Ерохинеи, «Коминтерн» яхача колхозерча Л. С. Нутаева, кхычар дIайолаяьча почингIа. Тха дукхача механизатораштa цIаккха йицлургйоацаш дег чу йийшар хоза кийчдаьча культурай цIенной, клубий сцена тIа а бувлаш юртахошта хьалхашка ялаташ чуэцара шоаш тIайийца декхараш цийца минуташ. Уж дег тIара даькъала бувцар пионераша, колхозийи совхозийи ветеранаша, тIема ветеранаша, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша.

Декхарий цхьалха дешаш, цар лакха хьокхамаш цу сийдолча, тешам луш долча хьалхашка наха, доттагIашта бувш бола бокккха дув санна декар. Ялаташ чуэца доладеннача юкъе деноа цига къахьегарий балха хьинар айду — къахьегама овсарле лакха йолаш къахьегара хиланза дэргдоаца хьал. Ялаташ чуэца болхараш накъабахарои хьувкъама цIейи дезкароц бокакха политически, правственни, психологически пайда лу, шоай профессех доккхал дайт ялаташ чуэцаршка, лакхбу коллективанеи ерригача юртарча нахаи хьалхашкара цао бехктокхам.

ВIалла шеко а йоацаш, IаьмагIа пайдана, чIоагIа эшаш йола нахаца беча балха форма я из. Яхьа хьинар хадданза хьаллоаттадар, ялаташ чуэцача хьалха латтарийн новаторийн дикагIа йола опыт шеогIа йоаржаяри массе метте юкъекхахьари духьа оаха ялаташ чуэцара сагогагIа долча деношка агитаторий дерригa ниваш оарцагIдаьхар. ХIаьта цу гIулакха доккха новкъостал хул хан-ханнахьа балха итогаш ярах, ялаташ чуэцара леламах лаьца каст-кастел кьаддаз хоамаш дерах. 1974 шерен укх шерен ялаташ чуэцача хана агитколлективаш оарцагIйоаха бокъонца йола денале органаш шоаш хилар хьахьекхад хIара колхозеи совхозеи вIашагIъеххкача информаци штабаша, райкоме болх беш йолча районни штабо. Цу тайпарча штабашта юкъе хул бухгалтере болхлой, учетчикаш, культпросветболхлой. Царна кулгалдеш массаза а парткома е партбюро членаш хул.

Iуйранийна ялх сахьат даьлча хана информаци штабе йоатIа селхан баьча балхах хьахиннарий хьакъехьара сведенеш. Уж цу сахьате цхьалха яхе, нийс а йийя, къоастабу яхье котбаьнараш. Бюллетенаш машинкаца кепа а техе, цу сахьате агитатораштa дIадохьийт.

Колхозера е совхозера сведенеш информаци районни штабе йолх, хIаьта цигара цу сахьате боахаме юхайоагIа встречни факташи цифраши, ялаташ чуэцача лелаеча районни яхьах дола хоамаш. Из бахьан долаш моттигера агитатораш, районера гIулакхаш малагIча хьал тIа да а хайя, шоаш ма кхоабу сиха кхаьшкеи хьатташкеи болх керда, нийса, сакъердаме информаци а нийсе.

Тха дукхача агитаторий тIах аьнна лелаю практика ялаташ чуэцараша къоабалъеш я. Дукха ха йоацаш ше къамьл деш «Красный пахарь» яхача колхоза комбайнера М. И. Ерохина аьлар: «ГIулакха чам бай, хаоттамо садуаш, машин а дика вIаштIехьа йоацаш моттигаш нийслу. Цу уйланца, болх беш хургва-кх массава а аьнна хеталу. Цигача яй хьекховч тха агитатор К. Коркина, хоам бу цо, Я. А. Великородне 52 а кхы дукхагIа а гектар ялат хьокх, декхарашка лаьрхIача 50 гектара меттел аьле ХIаьта со, опыт йола комбайнер, цул тIехьа висав. Цигача гоамал йоацаш балха эгIаз а вахе, дог урвот ТIаккха, хьайна ма-хой хьона комбайн а дикагIа лелъ».

Политически информаци бокъонца йола говзанч, ялаташ чуэцара кердача прогрессивни хIамашта хадданза нах дух тIа боахаш йола пропагандист ше хилар хьахьекхад Агафочкина Лидия Ивановнас. Ново-Щедринскерча клуба заведующе, массаза а агитколлективана кулгалхо йолаш хьайбагIаьо. Геттара Iуйрийна хьаьй хул а «Коминтерн» яхача колхоза правлене кертерча специалисташа, отрядий начальникаша а къамаьл дар, царгара хоаттар. Цул тIехьагIа агитаторий болча йола: ихьана дага а буьйла арахеций «молнеш», «боевой листокаш», уж а нийсе кхаьщка болх пах болча. ХIаьта сарралцхьа йоха а хахбе гулу агитколлективе членаш, ялаташ чуэцаш болча боахкарашта кхоана дукха хьалха латтараш дикагIа мишта хоастабеогба хьож.

Районе бовзаш болча массо-политически балха энтузиасташта юкъе цIи яккха мегарг йолаш я Семеренко Светлана Сергеевна а — Менжинске цIерагIча колхоза экономист — колхоза агитатор, парте йоцуш. Наькъа гIулакхьа массаза а оерцагIйоалаш йолча цо цхьа минута а сатем боацаш къахьег ялаташ чуэца сихденнача денойшка. Ялаташ чуэцаш боахкарашта къоабалдеш тIаэц колхозе а районе а ялат чуэцача яьржача яхьа леламах лаьца цо ю дег чу юьшаш йола беседаш. Кхай тIаьча стане хьашт долаш саг я из: котбаьннарашта цIе байракхилгаш, даькъала бувцаш письмош тел.

Из массаза а наха юкъе хул, ялат чуэцача дела гIулакхаш цун са ца кхувш хилаш. Укх тIехьарча хана тIа-тIа дукхагIа къоабалбеш ба тхаццига агитаторий, наставникий болх. Опытни агитатораша — дукхагIча даькъе коммунистехи производстве хьалха латтарехи болча механизатораша шефство лелаю къонача трактористаштеи комбайнераштеи. шоай профессиональни опыти массово-политически балха говзали дIаIомаю царна. Кердадараш хьаллоаьарий коллективистий дика гIулакхаш хьех. Иштта дика воспитателаш шоаш хилар хьахьекхад «Красный пахарь» яхача колхоза комбайнера Н. И. Ерохина, «Коминтерн» яхача колхозерча комбайнера Л. С. Нутаева, юрта боахамерча кхыча кадрови болхлоша.

Ялаташ чуэцача деношка агитаторий балха керттера моттиг—кхай тIара стан. Цига аьттув болашагIа да социалистически яхьа итогаш вIашагIкийсъелгеи дIайовзийтилгеи Iалашдеш йола гойтара агитаци массанена а бIаргагургйолчча мотте дIанийсъеш. ялаташ чуэцаш боахкарашта лоацача хана салаIа хьалаш кийчдеш. ХIаьта кхай тIара станаш йоазанча моттигашка из гIулакх шоай аьттув бол-болча тайпара леладу агитколлективаша. Цу гIулакха кийчъю хьаттала агитплощадка. Беседаш яра Iуйранйнарча нарядех, делкъенгахулча перерывех пайда хьож агитатораш.

Чоалхане йоаца, теркам тIаозаш йола, пагIята форма колхозаш «Червленский» колхоза агитатораштa хIанз ялаташ чуэцача оперативни информаци гулъяра. Комбайнераштa делкъийга даа хIама тIаккхувьа автомобиль фанерах яьча вIашкаехкача стендаца кийчъяьй цар. Болх беча моттиге дIаккхьачча агитатора повараща цхьана машина боттаца хьалтох керда «боевой листокаш», «молнеш», сакъердамегIа дола хоамаш деш. боахамера, районера, республикера керда хIамаш дувцаш долаш газеташ тIара хьаийна йоазо, комбайнерий социалистически яхьа бюллетень тIалола стенд ю. Ялаташ чуэцараштa чIоагIа хьашт долаш я агитстенд материалаши агитаторий комментареши. ХIама даале хьалхагIа гIад а бахе къамаьл хул царца.

Районa агитколлективa балха тIа кIеанга яц практике техка дика формаши методаши. Укх массехк шера еррига колхозашка хьоккхамаш эггара тIех долча коллектива е мехкахь отряда сийна вугIьювгI цIе байракхаш. Хьалха латтараш хоастабара кхы тайпа формаш а лелаю агитколлективаша ерригача колхозашка. Къахьегама коталонаш яьхараш дег тIара даькъала бувц пионераша уж болх беш боаххкача тIа а хуаш. Колхоза, совхоза кулгалхой, партогранизацей цIерара тIа уж даькъала бувцаш письмош, телеграммаш, открыткаш кхухьийт цар дезалашка. Хоза кийчдаь дола уж дезале совгIаташ санна доладу сийлахьча грамоташцеи дипломашцеи цхьана.

Ялаташ чуэцачени кийчдечени юрта боахама болхлой социалистически яхь шерра йоаржаяр духьа КПСС райкома, райисполкома, юрта боахамеи заготовкайи болхлой профсоюза райкома кеваса кара тела цIе байракх оттаьй КПСС райкома бюросеи къахьегамхой депутатий районни Совета исполкомо. Из тергья пхе дийнахьа бьача балха итогаш а яь. производствении управлене а юрта боахамеи заготовкайи болхлой профсоюза райкомо а белгалъяьккхача колхоза цоп хьокхача, ялат оардача. ялат кийчдечча процент эггара лакхагIа хулеи болх дика баьба.

Цу цхьан хана оттаю КПСС райкомен райисполкомен кара тела цIе байракх. Уж тергье яхье котбаьннарашта: жатчаца, комбайнераш.

Яхье котбаьннарашта «Строитель коммунизма» яхача газета тIа, районни Сийлен доска тIа боахкагIа.

Социалистически яхье котбаьннарг лоархIаргва ЖВН-6 яхача жаткаца хIара дийнахьа 50 гектара тIара ялат хьокхаш. «Нива», «Колос» яхача комбайнаца 800 тонни СК-4 яхача комбайнаца 650 тонни ялат хьаьар механизаторий комбайнераш Къахьегама Сийлен районни книжка тIа дIаязбу. «1975 шера социалистически яхье котбаьннар» яха знак хьожаийта дIачулу, ахчах премеш тел царна.

Социалистически яхье котъяьшараш лоархIаргья тIехдика болх а беш 10—12 дийнахьа ялат чуниц, I—II класса фу чутесса, пачхаьалкхенга ялат дохкара план а хIаьтта иштта гурахьа ялаташ дIадера 1975 шера 1 августе кхачалехьа лаьтта ахара план а кховчашъелга Iалашдаь йола колхозий, совхозий мехотрядаш.

Мехотрядашта тела премеш оттаю: хьалхара моттиг яккхарах 3000 сом, шоллагIа моттиг яккхарах 2500 сом, кхоалагIа моттиг яккхарах 2000 сом.

Шоферех социалистически яхье котбаьнчараш лоархIаргба 10 дийнахьа комбайнагара хьаттага кхаччалца 3000 тонни-километр е хьаттагара ялаташ дIачуийдеча пунктага кхаччалца 400 тонно-километр никъ баьраш. Царна маьхера совгIаташ тел: хьалхара моттиг яккхарах — телевизор, шоллагIа моттиг яккхарах — холодильник, кхоалагIа моттиг яккхарах — кIувс.

Ца бойташ 10—12 дийнахьа хьувкъам чуэцилга, фу чутоссилга, ялаташ чуийцеча кхашка цIаькха культураш дIаювлга, ялаташ кийчделга Iалашдаь бола колхозий председателаш, парткомий секретараш, агрономаш, инженераш, механикаш Къахьегама Сийлен районни книжка тIа дIаязбу, «Социалистически яхье котваьннар» яха наькха тIа йоаллаю знак хьожаийта дIачулу; бетта эшача алапе боараме премеш тел царна.

Социалистически яхьа итогаш юрта боахаме хьалхалаттарий районни совещане ергья.

Къахьегача коллективашка беча массово - политически балха средствайи формайи йаьхийча арсенале лоархIаме моттиг дIалоац гойтара агитаце. Социалистически яхь дегIайоалаяра, хьалха латта опыт йоаржаяра низ бола средство а хинна дIаэттай гойтара агитаци. Парте райкома, цун отдела дукха къахьега дийзад боахамий партийни организацешен агитколлективашен гойтара агитацена хадданза шоай теркам тIалоаттабара, из хадданза кердаяхара, хьадда, сагогагIа йола факташ юкъе а кхухьаш, социалистически яхьа керттерча хьалашка а стимулашка а, плакаташкеи лозунгашкеи, тIахьехамашка а «молнешка» а дувцар керден къаьгган, кхетадергдолаши дог тешадеши хилийтара. «Красный пахарь» яхача колхозе пайда ийцар укх тайпарча лозунгах: «Соахка социалистически яхье котваьлар Михаил Иванович Ерохин. Укх шера мала варгва?»

Агитколлективаш — политически агитаце системера эггара дукхагIа наха дакъа лоаца звено. Цудухьа парте районни комитето чIоагIа теркалбеш зув цар болх, белгал а доах дIа а доаржаду царна керда гарагIдаьнна дика творчески организаторски гIулакхаш. Районе кастkаста гулъю агитаторий совещанеши семинараши. Семинараша керттера лерхIар — агитационни балха дикагIйола опыт йоаржаяр, семинар йолча хана массане а цхьана мах бу къаьст-къаьстача коллективашта керда кораддарий, дикагIдараш массанена а могаду.

Июне агитаторий районни семинар йир «Червленский» совхозе. Цига гулбеннараша лалийгIар дукхача доклядашка, ялаташ чуэцача юкъагIа агитколлективо беча балха планага, кхашкарча сташка еча гойтара агитацега хьежа а хьежа махбир колхозий агибригадо яьча выступленега.

Къаьстта уйла тIайохийт оаха агиторски говзал эргайоахаш тоаяра. Баган а йоазонца а къамаьл дара говзал Iомаю оаха царна, политически знанеех моттигерча фактехи бизза пайда эца Iомабу уж. Парторганизацешка агитатораштa массаза а довзийт боахамашкара хьал, цар торонаши декхараши, социалистически яхьа условеш, цига чакхлоаха моральнии материальнии поощрене гIулакхаш. Укх шера а ялаташ чуэца саггота балхаш да лаьтта леладерий. Хьалха латтарий опыт хьа а ийца, комбайнерашеи шоферашеи шерра социалистически яхь йоаржаяьй «Тахан — новаторий рекорд, кхоана — массане норма» яхаш девиз а йолаш.

Р. МУРТАЕВ,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

ИВАНОВО. Россе эггара хьалха хиннача Иваново-Вознесенски болхлой депутатий Совета 70 шу дизара кийчоеча деношка наставникий кулгалца шоай низагIа «ТЭЗ-250» яха тепловоз капитально тоабе а цунах иваново-вознесенски машинкакъахой сийлахьча викала, горадерча революционни болхлой болама юхь йолаьрех цаI хиннача Михаил Александрович Багаева цIи тилла а лаьрхIад Иваново Сортировочни депо комсомольцашеи кагирхошеи. Иштта кийчбь хIанз кердача басарца сийрдабьнна оагIоца доаллаш йоагача факела сурт а долаш бола тепловоз юха а накъабаха кийча ба. чона гIоараш тIа гIолла. Тийша а тийша локомотив лехха дIаеннай къонача машинистага комсомольцага Павлов Владимиргеи цун гIончага комсомольцага Постнов Валерегеи.

Къона волча хана иштта машинакъа мастерскешка болх беш хиннав революционни болама ветеран, 1902 шера денз парте член Иван Михайлович Зверев, цунна дика дагавоагIа Багаев. Тепловозах революционера Михаил Багаева цIи тиллара хетаяь депо хиннача митинге ше волаш, цо къоначa машинисташка дIаделар локомотива дIоагIаш.

— Вай текстильни края болхлой класса сийлахьа революционни къахьегамен традицеша ма-яххара хилда шо, — ловца боахар Иван Михайловича комсомольцашта. — Никъ маьрша хилба шун!

СУРТА ТIА: И. М. Зверев, машинист Н. Павлов (аьттехьа), машиниста гIонча В. Постнов.

И. Дрынина сурт.
ТАСС фотохроника.

СИЙДОЛЧА НАЬКЪА ТIА

Дукхача вай мехкарча берий санна хиннад Енгулатова Надежда Константиновнай берал а. Цхьабакъда, цун вахара наькъага хьежача, уйла йича гучадоал шийй къонача шерашка цунна дукха хало бIаргаейналга а халонаш ла йийзалга а.

...1941 шу. Из цIаккха а дицлургдац советски халкъа. цIена дог-уйла мел йолча наха. Дицлургдоацаш дисад из Iаьржа, доккха Iазап а хало оттаяь долча Сийлахь-бокккхача Даьй-мехка тIема шерий хьалхара шу Енгулатовай дег чу а.

Цун уйла яр деша, кердача лакхаленашка кхача, массаза эшарIйолча наькъа тIа яла. Бакъда, дерригa хувцаделар тIом хьайнача шера... Халача лазаро вожавир пхийтта шу даьннача Надяй да. Цу хана чIоагIо йир цо даь когаметта Грознерча «Красный молот» яхача заводе балха яха.

Эзараш, эзараш болча шийнийсархой санна цунна чIоагIа ловра шийй къахьегамца немецки фашисташта тIехьара Коталo сихагIа гаргакхоачае. Кхелета мара йоацача йиIий хьинарах цецбувлар заводчанаш. Из кхувра массанахьа: дийнахьа сарралца болх бора эггара хьалха курьер а цул тIехьагIа чертежнийца йолаш а. ХIаьта сайрийна, болх чакхбаьлча, салаIа йиш хилацар. Кагирхой болхлой школе деша яха езар. Иштта чакхъяьккхар итт класс, хIаьта цул тIехьагIа плановикий курсаш.

— Из ха, къаьстта тIема шераш дицлац сона, — яхаш дувц Енгулатова Надежда Константиновнас. — дагайоагIа немецки гIаьрахой вай республика столицана кхерам тIа а тесса гаргагIерта ха. — Цу хана бIаьш эзараш нах арабаьлар, Грозный лораяра чIоагIленаш е. Кагирхошца цхьана сангараш йоахаш яр со а.

Цу хана шийй къамаьл сацийтар цо, уйлангахьа йийрзар из. ТIаккха сиха ца луш кисара йовлакх хьал а даьккха, шийй хьатаро бос болча юхьмараш тIа гIолла Iоуха бIаргий хий дIадаккха эттар.

Надежда Константиновнайна хиннача весса бахьан цаI дар —из ха дагаехаяр цунна. Цу юкъа цунна уллув хиннача аз сиха кхетадир Даьхенцарча, цIе яьча лаьтганцарча безамо цун дог тохадалийталга. ТIема шерашка цо хьийгача къин мах беш Даьхено «За оборону Кавказа» яха медаль елар Енгулатовайна.

ХIанз Надежда Константиновна Грознерча ремонтно-механически завода котельносварочни цехе мастералла болх беш я. ДагадоагIа предприяте болхлошта а завода коа цо эггара хьалха баьккха гIа а 1951 шера дар из. Цу хана мастералла балха эттар из цхьоалагIча цехе.

Дика тIаийцар коллективо. ХIаьта ше яр керда моттиге йовзара чIоагIа сагота. Цудухьа цун из дика вIаштIехьа а даьлар. Енгулатовай хьинарах, цун сакхетамах хьегар цехера болхлой, завода кулгалхой. Лоацача хана хьахьекхар цо болх безаш, коллектива духьа ше кхоергйоацаш хилар.

...Иштта дIаухар шераш. ХIара шера лакхлора Надежда Константиновнай говзал, дIайийра коллективаца. шоллагIа цIа а хинна дIаэттар завод. ЦIаккхе а цу предприятера дIа ца яха чIоагIо йир цо. ХIаьта дукха ха ялалехьа завода коммунисташа кхоачашдир Енгулатовайна эггара а чIоагIагIа дагадаьллар — сийдолча Ленински Коммунистически парте мугIарашка дIайийцар из.

Коммуниста цIерo шийгара кхы а дукхагIа дIадехилга кхетадеча Надежда Константиновнас кходацар шийй хьинар, низ. Из кийча яр моллагIа болх кхоачашбе.

Производствени отдела, технически тIахьожама отдела начальника, диспетчера балхаш кхоачашде дийзар Енгулатовай хьалхарча шерашка. Цул совгIа пхе шера предприяте комсомольски организацена керте а лаьттай из.

Цхьаволча саго ала тарлу фу бахьан хиннад Надежда Константиновнас завода тайп-тайпарча моттигашка болх бар, хIана хувцаш хиннай цо уж, аьнна. ТIехьаюсаш, во хьал этта цех, участок нийсъелча цига хьожаеш хиннай из заводе кулгалхоша. Предприятена керте латтараштa дика ховш хиннад цун кхетамо. йоккхача опыто, болхлошта эша а дагадоаллар довза Iемача, коллектив хьалха латтачар мугIаре хилара нах оарцагIбаха ховча Надежда Константиновнас шийна хьалхашка оттадаь декхар дог-цIена, тешаме кхоачашдергдолга.

Предприяте котельно - сварочни участке хиначов гучадаргда мел дукха къахьег цига Енгулатовас. Массарел хьалха балха хьайоагIа. Цун хьежа еа бурувдеттачарна эшача блокаштеи емкосташтеи сварка мишта ю, уж мишта вIашагIъехк, болхлошта нарядаш язъю, царна эша материал хьатIаейт, иштта кхы дIахо. Цкъаза ше цIа а этте болхлошта новкъостал деш а хул из. Лоацца аьлча, дукха хул Надежда Константиновнай хIара дийнахьа де дезараш. Цхьабакъда доккха хьинар дола коммунист дика лоархIаю цу декхарех.

Кхо бутт гаргга мара бац цо котельно - сварочни участке мастералла хьахьожаяь. ХIаьта а цу лоаццача хана карагIдаьнна дика гIулакхаш дукха да. ДикагIа вIаштIехьбаьннаб укхаза къахьегам, чIоагIъеннай болхлой дисциплина, коллектива а тIехдика кхетаде яьннай шийна хьалхашка латта декхараш. Из дерригa хьахиннад Енгулатова дика организатор а, кулгалхо а, новкъост а хилар бахьан долаш. Хов цунна ше оалар кхычарна дег чу дужаргдолаш ала, моллагIа саг тешаве, болхлой хьинар айде.

ХIаьта из иштта дика наставник, кагирхой хьехархо я. Цо Iомабаь къахьегама наькъа тIа баьха кагий нахи мехкарийи ба хIанз заводе болх беш. Царех дукхагIчар цIераш предприяте хьалхе лелаечар мугIаре латт. Къона болхлой коллективе юкъеозаш а царца кхетама болх беш а кIезига ха йоаяц Надежда Константиновнас.

ЦхьоалагIча цехе болх беш хинна токарь Хасанов Мухьмад заводера дIаводилга шийна хайча цу гIулакха оарцагIъялар из. Техкача гучадаьлар цунна зIамига саг коллективо эшача тайпара хьаллаьца ьоацилга. Цунца цхьана хайра тоькара болх дукха безаш а хьинар долаш а из волга. Цул тIехьагIа къамаьл дир цо.

Из ха дагалувцаш Хасанов Мухьмада дувц: «Кхо шу хьалха укхаза балха вера со. Ялх-ворхI бетта болх бир. Со предприятера дIаваха велча Енгулатовас къамаьл дир соца, болх чакхбаьлча. Дукха дийцар цо сона завода историех, болхлой дикача гIулакхех. Предприяте со дукхагIа эшилга тешавир Надежда Константиновнас. Цу хана цо мел аьнна дош хIанз а дег чу латт сона. Цо даь гIо-новкъостал цIаккха а дицлургдац сона. Се къахьегама наькъа тIа ваккхарах дег тIара баркал ях аз Енгулатовайна».

Енгулатовас хьийга къа зеьа дайнадац. Хасанов Мухьмад хьанз шоллагIча цехе токаралла болх беш ва. ДикагIчарех вола говзанч лоархI из коллективе. Бурув деттачарна цо хьаю оатхалаш тIехдика мара хилац.

— Цхьавола саг хул шийна тIадехка общественни декхараш кхоачашдеча нийслуча халонех къехкаш, — яхаш дувц завода партбюро секретара Вииза Галина Еремеевнас, — бакъда коммунист Енгулатова кхиттачарех яц. — Аьлча тоьаргда, ткъо шу гаргга ха я цIаккха ца хувцалуш из пропагандист йола. Цул совгIа Надежда Константиновна предприятерча пенгазета редактор я. Коммунистически къахьегама ударника Енгулатовай хьаьнала къахьегам белгалбаьккхаб Ленински юбилейн, «За трудовую доблесть» яхача медалашца, цо лелаю «СССР мехкдаьтта доаккхача промышленноста отличник» яха значок, итташ сийлен грамоташ.

Москве Бауманск хоржама округе харжархошта хьалхашка вай парте ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьло хьинар кхы а айдаь КПСС XXV-ча съезда къахьегама совгIаташ кийчдара оарцагIъяьннай ГРМЗ коллектив. Цу юкъе доккха дакъа лоац коммуниста, мастера Енгулатова Надежда Константиновнас кулгалдеча участка болхлоша а. ХIаьта цар шоай дош гIулакхаца кхоачашдергхиларах тешаш мегаргва, хIана аьлча царна керте латтар я коллектива хьалхарча мугIаре лоаттае Iемаш йола кулгалхо.

В. МОЛОЕВ.

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШТА

ХьатIакхаьчай дика ялата хьувкъам чубара лоаттабаьча къовсама тIеххьара этап. Эзараш колхозхойи совхозий болхлойи ба хIанз кхашка ялат чуэцача къахьегаш. ДукхагIболча юрта боахама къахьегамхошта ерригa хьувкъам 8—10 дийнахьа чуба дош деннад. ХIаьта шоаш лаьрхIар толамца кхоачаш а ду.

Ялат чуэцача къахьегача дикагIболча механизаторий опыт ювцаш йолча дукхача материалашта кепатехай «Сельские зори» яхача журнала аргIанарча июле арайоалача номера тIа.

«Ахархочун календарь» яхача разделе ялата культураш хьувкъам чуийцачул тIехьагIа гурахьа ю. кхыйола культураш дIаера лаьтта кийчдарах дувцаш дукха материалаш я. Ийшача къаьстта пайдане хургья «Плоскорез е муха», «ДIадув фу кийчделга», «Фу дIадера хайи хьувкъами», «Моттигерча хьалашка хьежжа» яха статьяш.

«Iилма — производствана» яхача разделе кIоарга чулоацам болаш ши статья я. Царех цаI — «Лаьтта леладара лакхера школа» яха статья юрта боахама Iилма-тохкама зональни Донской института директора Н. Ильинске язъяьй. ХIаьта «Контролер — лазера зIи» яхар — «Севкавгипроводхоз» институтa вокхагIволча инженера Ю. Баевича.

Хьайбашта ма-могга дукхагIа доакъар Iалашдела шоашта хьалхашка латтача керттера декхарех цаI лоархIаш ба юрта боахама къахьегамхой. ХIаьта из гIулакх толамца кхоачашде карагIдоал доакъар Iалашдара балхаш комплексе чакхдоахачарна. «Мошача доакъарах брикеташ» яхаш Къилбаседа-Кавказски ВИМ филиала, моша доакъар кийчдара технологи тохкача лабораторе кулгалхочо, технически Iилмай кандидата В. Монтакова дувц мошача доакъара брикеташ кийчъеча хана малагIа агрегатех пайда эша беза.

КIоарга чулоацам болаши йийшача дикка пайда лургбола лаш кхы а дукха материалаш «Сельские зори» яхача зональни журнала июльски номера тIа кепа теха. Уж еррига шаш а теркам тIабахийта еша тIеххьа оаха юрта боахама къахьегамхой.

МАСТЕРА ЛОАРХIАМИ СИЙИ ЛАКХА ЛОАТТАДЕ

Укх шера пхе бетта продукцена реализаци яра план 100,7 процент, хIаьта товарни продукцена реализаци яра план 100,0 процент кхоачашъяьй кремостолотоваш.

Машинашкерча уж толамаш даха вIаштIехьалхийнаш, эггара хьалха, нисларIа пятилетка чакхйоалача шера планаш заводо хьалха кхоачашдар дукха цехови коллективаш заводо управлене отделий служба оарцагIъяхара бола организаторски болх тоабар бахьан долаш. Цу гIулакха къаьстта бокккха лоархIаме хиннаб. хIанз а ба участкайи сменайи кулгалхой — мастераш.

Шеко яц, уж гIулакхаш чаккхдаьа доладале хьалха тха заводерча юкъерча звенох болча кулгалхошта — производства мастерашта юкъе дукха болх баь хиларах.

Хоьш да, тха завод а чуйолаш йолча мехкдаьтта машиностроене министерства производстве мастера лоархIам лакхбара хьакъехьа мехка инициатива кхайкаьлга.

Цунца дувзаденна, дукхха шерашь дIадахачул тIехьагIа 1974 шера 7 августа заводе эггара хьалха завода дирекце, парткома секретара, профсоюза завкомо, цехий ерригача начальникаша дакъа а лоацаш мастерскийи бокххагIболча мастерийи совещани яьй, цига гулвелар 176 саг.

Совещане «Производстве мастера лоархIам лакхбара хьакъехьа» доклад йир завода директора нов. Г. К. Веденкос. Доклада тIа кIоарга анализ йир производственни участкай мастерий балха, белгалдаьккхар цхьаболча мастераша болх дика бань хилар а цхьаберий балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар а. Докладчика къаьстта белгалдаьккхар, завод экономически планированеи стимулированеи кердача система тIа яьцачул тIехьагIеи Iилма-технически хIамаш дукхагIа карагIдувларца дувзаденнеи технически наькъера гIулакхаш мастергара дукхагIа хьадехаш хилар.

Кхетадеш да, уж декхараш кхоачашдара экономика, къахьегами производствои вIаштIехьъяккхара даькъе мастергара кIоаргагIа ананеш эшаш хилар, къахьегама овсарле халданза лакхъелга цо Iалашде дезаш хилар, Iилманеи техниканеи кердда карагIдьннарашта ма-эшшара дола производства кхоачамаш хьагучадахеи сиха царех пайда эцеи безаш из хилар. Уж дерригa хIамаш кхоачашдулургдац мастераша шоай знанеш лакхъяра, квалификаци тоаяра болх беш, дикагIа кхеташ болча болхлошца опыт дIа-хьа эцаш, юххера а, къаьстта чам бола ца а безаш шоай гIулакха тIера болаш уж ца хуле.

Производственни участкай, сменай кулгалхой лоархIам лакхбар духьа сборочни цеха мастер нов. В. И. Остапенко председатель а волаш 15 сагах латта (участка 2 начальник, 4 вокккхагIвола мастер 9 мастери) мастерий совет вIашагIъеллай заводе.

Мастерий совето шийй заседанешка дувц (планага хьежжа) яхьа леламах, коллективашкарча къахьегама дисциплинах а кхетама балхах а дола дешаш, дIайоржаяр духьа дика опыт хьахорж, оборудоване боараамагIа болх ца бара, брак хилара, сеца латтара, кадраш каст-каста хувцаялара бахьанаш къестаду, уж дIадахара де дезараш белгалду. Цунца цхьана совето бувц мастерий шоай болх а, цига дика даьраши харцахьа даьраши хьагучадоах, лер тIара даьнна леладаь гIулакхаш харцахьа а лаьрхIе, баккха безачох бехк боакх.

Мастерий совещани яро а мастерий совет вIашагIйоллара а завода администрацега, партийнии профсоюзнии организацешка йиш хилийтар производственни участкашка мастера лоархIам лакхбара дукха хаьдда мероприятеш чакхъяхеи кадраш ма-могга кIезигагIа хувцалургйола гIулакх деи.

ХIаьта мастера лоархIам лакхбара заводе хаьдда даьр фуд, малагIа болх ба?

Эггара хьалха, боарамга кхоачаш баллаш яьхача хIара мастера окладал совгIа 10 сомагара 20 сомага кхаччалца ахча IотIатоха йиш хулийташ йола лицевой счеташ хIара мастера хьаелла. ХIанзле а бэрригачa мастерех 30 процент бэраш из ахча IотIадеттаьлуш ба. Саго кулг тоха йиш йоацаш бухгалтере шоай фонд я 60 процент болча мастерий. Мастера фондах пайда эц профгрупоргаца дага а ваьнна болх дикагIа баьча болхлошта поощрени яра. Белгалвоаккхаш знакаш а йолаш баракъон форма я хIара мастера. Боахама расчета цхьадола хIамаш шийца э долаш планировани юкъейоалаяьй цхьайолча участкашка. Кийча а яь оттаяьй мастераши бокххагIбола мастераши цеха начальникага кхаччалла гIулакха лакхбеш йола положени.

Цул совгIа 1974 шера 27 декабре арадаьннача «Мастерий квалификаци лакхъяра хьакъехьарча» министра приказага хьежжа мастерийи бокххагIболча мастерийи квалификации, ИТР-ий квалификаци лакхъеча институтеи цун филиалашкеи лакхъяра график оттаяьй заводе.

1975 шера институтеи цун филиалашкеи 16 саг Iомаве дерхI. 1976—1980 шерашка хIара шера 29 саг Iомаергва, вешта аьлча иттлагIа пятилеткахьа чакхйоалаш институтера Iомабь чакхбаргба еррига мастерий. Цу графика тIа отталда шоаш бол-бола метте, министерства чIоагIъяьча програмаьхьи квалификаци (30 процент) квалификаци лакхъелга.

ХIанз Iомаеш 52 саг ва, царех белха тIара хьаавьаха 15 саг — Москве, Баку, Пензе, 37 саг — балха тIара хьа ца воаккхаш — техникумашка, экономически политически школашка.

Заводерча мастерий совето чIоагIа уйла тIайохийт производстверча мастераша салоIилга вIаштIехьдаккхарах цар чуIеча моттигий хьалаш тоадараи.

Бытовой хьалаш (салоIилга, чуIеча моттигашца Iалашбелга) тоадара хьакъехьа завода мастерашта юкъе социологически тохкамаш даьчул тIехьагIа, завода мастерий совето дехар деш ше яь решени дIаеннай завода дирекцеги общественни организацешкеи:

мастера М. А. Шабязова чуIа моттиг тоаяра хьакъехьа;

мастерашта нн. В. И. Остапенконеи О. Н. Бормотьконеи чуIе моттигаш ялара хьакъехьа;

1975 шера хьалхарча квартале баьча балха итогаш яьчул тIехьагIа социалистически яхье хьалхара моттигаш яьха хилар гучадаьннача мастерашта мах боацаш путевкаш ялара хьакъехьа.

Укх шера хьалхарча кварталa завода мастерашта юкъе делаяча социалистически яхьа итогаш яро хьахьекхар, социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача мастерашеи бокххагIболча мастерашеи шоай участкашка къахегама хьоккхамаш лакхдарали цудухьа цар из «ДикагIвола мастер» яха сийлахьа цIи яла йоагIаш хиларали совгIа, шоай производственни участкашка болхлой къахьегам вIаштIехьбаккхара, къахьегамеи технологически дисциплина Iалашъяра, шоай балха моттигашка социалистически яхь вIашагIйоллара цар дийнахьарен беттен производственни заданеш, дикеи тIехдикеи балхаш а деш, кхоачашъелга Iалашдара, хIаьта иштта шоай участкашка къахьегам лорабелгеи кхерамзлеи техникеи Iалашъяра даькъе цар йаьхий опыт хилар а.

Уж дерригa хIамаш, бухсоцача кхаьчача, завода цехашкарча кхыча участкашка Iомаде, вIашагIтоха, доаржаде доагIаш да.

Цу гIулакха завода мастерий совето решени яьй заводa дикагIболча мастерий нов. Н. Ф. Гарина, III степена Къахьегама Сийлен орден лелаечун, А. Я. Писарске, П. В. Мялаева, А. С. Исаева, М. И. Зиброва балха опыт Iомае, вIашагIтоха, завода ерригача мастерашта дIаяла, «Мастера оаз» аьнна рубрика а йолаш радиогазетахи «Машиностроитель» яхача многотиражни газетахи пайда а эцаш.

КПСС XXV аргIанарча съезда баха боаггIача тайпара накъабахар духьа шерра яьржа социалистически яхь хьал а лоаьаш, завода мастераша лаьрхIад шоай производственни участкашка къахьегама сийлахьча гIулакхашта эггара хьалха юхь йолаераш хила, ЛаьрхIар кхоачашдара цар соцам баьб:

укх шера 1 июнь хьатIакхачалехьа кийч а даь, нийслагIа пятилетка чакхйоалача шерара заданеш ханал хьалха кхоачашъяра доккхагIдола социалистически декхараш тIаэца;

15 июль хьатIакхачалехьа завода ерригача бригадаштеи цехаштеи юкъе яхь йоаржае.

Цу яхьа маIан сенах латт аьлча, из латт, продукци хьаеча цехашкара яьнна из чуехкачеи дIаккхуьйтачеи подразделенешка кхаччалца йолча ерригача смежни бригадашеи участкашеи цунна юкъе дакъа лоацаш хиларах. Ерригача производственни коллективаша цоьйла договораш ду технологически процесса ерригача этапашка хан-ханнахьа деталаши узлаши лоаттаяра. Цу тайпарча яхьа белгалагIа йола оагIув — «Новкъоста Iа новкъостал де, хIаьта цо хьона а дерригa новкъостал» яхаш девиз а йолаш яхь лелаерашта юкъе вIаши хьинаре новкъостал дар.

ХIаьта хIанз заводе вIашагIъеххкай нов. Злобина бригада опытагIа алапи телара белгалонаш а йолаш йола йоккха яь сквозной бригадаш. Масала, цу тайпара бригадаш мехкдаьтта аппаратурни цехе йиъ я. механически цехе — виъ (бокххагIбола мастераш нн. П. А. Зевилов, А. Я. Писарский, Я. С. Червин, А. С. Никульшин).

Йоккха яьча сквозной бригадай опыт хIанз Iомаеш а заводa кхыча производственни участкашка дIайоаржаергйолаш а я.

Производстверa мастер — болхлой эггара хьалхара наставник. Цудухьа производстве мастера лоархIам лакхбаро, цун авторитет чIоагIъяро йиш хулийтаргья наставничество дегIаккхувла меттел, производства эффективность кхы а дукхагIа лакхъе, парте XXV съезда сийна лелаю социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржае.

В. ЛОБАНОВ,
«Красный молот» яхача завода БРИЗ-а начальник.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ

ЮРТАШКАРЧА ИНТЕЛЛИГЕНЦЕ — ХАДДАНЗА СОВЕТИЙ ТЕРКО

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

хьалдара балхашта, халкъа образоване, унахцIено лорарера, культура органий гIулакхашта кулгалдара хьалхара доагIар дизза хьадехац министерствашкара, ведомствашкара, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкара.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Министрий Советаи. къахьегамхой депутатий моттигерча Советашта, министерствайи ведомствайи, учрежденей, организацей, предприятей, совхозий, колхозий кулгалхошта тIадиллад белгаллаь кхоачамбоацараш дIадоахилгеи юрташка специалистий кадраш хьахаржара, кийчъяра, хьалкхеяра, дIачIоагIъяра, юртарча вахаре цар общественно - политически кьинар айдара, творчески къахьегара, салаIара, квалификаци лакхъяра хиланза даргдоаца хьалаш вIаштIехьдахара беш бола болх тоабелгеи.

1975 — 1980 шерашка еррigача школашта, дарбаи, деша даха ха йоацача берийи культурно - просветительнии учрежденешта, колхозашта, совхозашта, юрташкарча кхыча предприятешта мел эш кулгалхойи специалистийи квалифицировании кадраш кийчъяра де дезар делга.

Лакхехьарчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка юртарча кагирхоех хьехархой, лораш, культура учреждекей болхлой, юрта боахама специалисташ кийчбелга шерре. Из дара: массане а юкъера дешар дешарга довлар чакхдаккхараи юртара школаш йоахарий знаней боарам айбараи йола еррига мероприятеш дерригIа кхоачашъелга Iалашде, дешархой профориентаце хьакъехьара болх тоабе, цу гIулакха халкъа боахама специалисташ, юрта кадраш кийчъеча вузий, техникумий, училищай преподавателаш юкъе а озаш, совхозийи колхозийи средствай чотах лакхехьарчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка юртара кагирхой ухийтилга шерагIа дераржаде.

Просвещене министерствана Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета кулгалхошца цхьана тIадиллар юртара школаш йоахарацта лаьрхIача кийчо яра курсий болх доабара де дезар делга.

Лакхехьарча Совето юрта боахама, просвещене, культура, унахцIено лораяра министерствашкара, Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета кулгалхошкара хьадийхар юрта лаьрхIа специалисташ кийчбелга дIахо тоаделга Iалашдар, хIанзарча производства, халкъа образовани, унахцIено лораяр, культура дIахо дегIайоалаяро дIадехарий лоархIам а беш.

Дешара заведенеш йистейоаха специалисташ хьалкхебаь хила беза коммунистически сакхетам лакха болаш, юрта хьашташцеи де дезарашцеи шоай вахара никъ бувза кийча болаш, марксистско-ленински теории наха юкъе политически кхетамеи болх бара говзали караерзаяь болаш.

Хьехархой республикана чIоагIа эшаш хилар теркал а даь, Лакхехьарча Совето РСФСР просвещене Министерствага дехар даьд 1975 — 1977 шерашка город Грозне музыкально-педагогически факультет а йолаш педагогически институт хьаелла, аьнна.

Юрта боахама министерствагара, республика юртбоахама кхыча органашкара, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкара хьадийхад юрта боахама специалисташи кулгаллу кадраши, къаьстта юкъерча звеноцара яраш кийчъяра, дIаннйсъяра, хьалкхеяра болх овлан тIара тоабелга. 1975 шера 10 январе Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето «колхозийи совхозийи кулгаллу кадраши специалисташи юхакийчбараи цар квалификаци лакхъяраи юртбоахама органаша беча балхах» баьча соцамга хьежжа хIара совхозеи колхозеи юртбоахама кадраш юхакийчъяреи цар квалификаци лакхъяреи перспективни планаш кхоачашъяр Iалашделга.

Республика Лакхехьарча Совето къахьегамхой депутатий районни, городской, юртийи поселкайи Советаши цар исполнительни комитеташи, административни органаш, министерстваши ведомстваши, боахамий кулгалхой декхарийла баьб интеллигенцеца хьарнахьара гIулакхаш леладарца лоаттабу къовсам чIоагIбе.

Юртарча интеллигенцеца хьарцахьа гIулакх леладаь хIаьа моттиг кIоаргга тахка а еза массане а из могийтаргйоацилга дIахайта а деза.

ТIайнцача соцам тIа къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкареи цар исполнительни комитеташкареи юрта боахама, торговле, наха бытови гIулакхаш деча министерствашкара, респотребсоюзагара боахама кулгалхошкара хьадийхад юртарча специалисташта доагIаш дола бахареи культурно - бытовии хьалаш хьадара, хьехархошта, лорашта, культпросветболхлошта торговии бытовии гIулакхаш делга тоадара де дезараш делга. Нах чубаха цIеноש хьалдареи царна ремонт яреи планаш хьадда кхоачашъелга Iалашдар, торговии бытовии гIулакхаш деча предприятеша хадданза болх белга Iалашдар.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето республика Министрий Советагара, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкареи цар исполнительни комитеташкареи, министерствашкареи ведомствашкареи хьадийхад халкъа образоване, унахцIено лораяра, культура материально-технически база дIахо чIоагIъяра данза даргдоацар делга. 1973 шера 11 августа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето юрташка школаш, больницаш, клубаш, библиотекаш, быта цIеноши комплексии приемни пункташ, тикаш, столовеш, и. кх. дI. хьалъяра даькъе баь соцам хIара министерства, ведомства, боахама организаце кхоачашбелга Iалашде.

ГIишлошъяра планаш ший ханнахьа кхоачашъярахи юртара объекташ дIаялларахи, гIишлош дика хьалъярах бола гIишлошъеча организацейи заказчиккий бехктоккхам айбе.

Совхозийи колхозийи, моттигерча Советийи боахама организацейи средствай чотах цар шоаш дIа а доладаь школаш, больницаш, школе даха ха йоацача берий учреждене, клубаши библиотекаши хьалъелга ма-могга дегIадоаладе.

Кердача дешара шерага ший ханнахьеи дикеи кийчо яра, Iан замалахьа болх бараи керда специалисташ тIаэцараи районашта, юртий Советашта, школай коллективашта, больницашта, культпросветучрежденешта юкъера социалистически яхь шерагIа йоаржае.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето хьаккхайкар республика министерствашеи ведомствашеи, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашеи цар исполнительни комитеташеи, учрежденей, организацей, колхозийи совхозийи кулгалхошка юртарча интеллигенце кадраш кийчъелга, хьахоржилга, хьалкхеелга дIахо тоадара, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдечара цар лоархIам айбара де мел дезар дергхиларах тийша хилар.

СОВЕТСКИ ЭКСКАВАТОРАШ—ИНДЕ

— Инде къаман кIора корпораци, — аьлар «Машиноэкспорт» яхача ЕрригсоюзнИ объединене председатела заместитела Рыбалко Евгене ше АПН корреспондентаца къамаьл деш, — гаьнна хьалхагIа дене хьайоагIаш йола тха торгови партнер и Алхха укх тIеххьарча шерашка цунца яьча контактегIа Инде «хьийтай балха овсаоле лакха йола лаьтта оахка массехк итташ машинаш. цу даькъе укх шера «ЭКГ-4,6Б» яха бархI экскаватор а.

Паччахьалкхен дикала Знак еннай «ЭКГ-4,6Б» яхача экскаватора, 16 мехка кхухьийташ я из машин. Балха тIа тешаме а этта лелалуш а йолча «ЭКГ-4,6Б» яхача машинага массехк секунда пхи тонн чухоша самосвала кузов хьалъюзалу. Из уральски экскаватор — Инде къаман кIора корпораце Советски Союзера каст-каста ийеча карьерни машиний моделех цаI мара яц. Цхьаькха модель я 6 кубометр лаьтта хьалдоаккхаш лекхаог а долаш йола «ЭКГ-8И» яха экскаватор.

Лаьтта оахача техникал совгIа «Машиноэкспорта» экспортни программапа юкъе доагIа горно-шахтни, мехкдаьтта доахача, бурув деттача, гIишлошъеча, кхыча оборудоване бIаьш тайпаш кхы а.

Юрий ЛЮБИЧЕВ, (АПН).

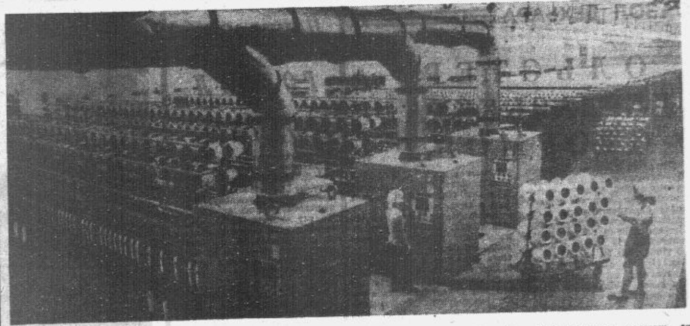

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча В. И. Ленина цIерагIча Клински химически хьоаса беча комбината коллективо нйслагIча пятилеткагIа лакхъе лаьохIача боарамга кхоачаеш ханал хьалха, диъ шера лакхъяьй къахьегама овсаоле. ПятилеткагIа хьабе лаьрхIачул 6.800 тонн дукхагIа, вешта аьлча 50 миллион совгIа метр кIада хийчдалла бола химически хьоаса хьабергба.

Предприяте партийни организаце, технически службаша чIоагIа болх бу Iилман-технически прогресса темпаш сихъеш, искусственни хьоаса кийчбеча керда техникеи технологии юкъе йоалве гIерташ. Цехашка оттаяьй керда промышленни установкаш, оборудовани, вIашагIъеллай информационно-вычислительни центр, производственни процессашта механизации автоматизаци еш я.

Комбината продукци вай мехка 1500 адресагIа дIаухийт.

Алхха Москве а из продукци кхоач П. П. Щербакова цIерагIча даьри деча комбинате, Р. Люксембурга цIерагIча «Красная Роза» яхача шелкоткацки комбинате, «Красная заря» яхача трикотажни фабрике, Ногина цIерагIчеи Баумана цIерагIчеи нашташ еча фабрикашка.

СУРТА ТIА: керда оборудовани — 3008-2М яха вытяжной машинаш капрона даьри деча цехе. Кердача оборудоване тоо хилийтай къахьегама овсаоле дикка лакхъе а арахеца продукци дикагIа хилийта а.

Н. АКИМОВЕИ В. ЕГОРОВЕИ сурт. (ТАСС фотохроника).

ДОЛЛА ХIАМА САГА ДУХЬА

ПРОФСОЮЗНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНЕРА

Профсоюзаша еча керттерча йоакхонех цаI — болхлойи гIулакхерча наьхеи къахьегами унахцIенон лораелга. Социализм котъяьнпача вай мехка Iалаьмате дукха ахча дIаухийт цу гIулакхашка.

Из бокъонца дог теша а деш дIахьокха йиш я вай республикера доаладеча масалца. Из ше йоккха еце а, алхха коллективни договорегIа къахьегам лорабара чакхдоахача гIулакхашта хьахьожадаьд 5010 эзар сом. ХIаьта бокъонца дIадахийтар 5600 эзар сом да.

КIезига ахча дIаахийтац санатореш - профилактореш хьалъярга, диетически кхача кийчбелга вIаштIехьдаккхарга, бытовой помещенеш кийчъяра. Хьаэцаргья вай, масала, Грозненски химически комбинат.

Даим йоахко ю укхаза къахьегамхой унахцIенон, чIоагIа уйла тIайохийт кхерамзлеи техникеи промсанитарияи тоаяра. ХIанз укх сахьата вай республике цаI мара йоацача санаторе-профилакторе бIаьш болхлоша шоай унахцIено тоаю хIара шера.

Къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара тIаерзаяь 600 дIахкоачаш тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах цу предприяте хIара шера. Масала, цIи йоагаеш хиннача цхьан цехера пийшк Iанара нийшкаца хийцей. Цхьаькхацахьа, авари хуле а аьнна, автоблокировка оттаяьй. Полиэтилен доаккхача производстве дукха ха йоацаш керда хьал а яь болх бе йолаеннай-900 сага моттиг йола бытовой корпус.

Белгалдоалаш хIама да, социалистически яхьа йогаш еча хана керттерча хьоккхамех цаI кхерамзлеи техникагара хьал хилар. ХIаьта, нагахьа санна моллагIча цеха коллективо кхыметтел цкъа а чов хилийта моттиг нийсъелча, мел зIамига из яле, призовой моттиг яккхара бокъонах йоал из.

Технически мероприятеш кхоачашъяро, хьехама болх шерра лелабаро комбината коллективага йиш хилийтай балха тIа хула хатараш кIезигде. Масала, нагахьа санна 1971 шера уж иттазза хиннадале, соахка пхеззa. хIаьта укх шера ялх бетта шоззa мара хиннадац. Цамогаш хиларах болх ца беш даьха денош цу юкъа 229-нега 123-нега кхоачаш кIезигденнад.

Къахьегамхой унахцIено лораяра, цар къахьегама хьалаш тоадара цу тайпара йоакхо ю республикерча дукххача предприятешкеи организацешкеи. Из бахьан долаш шоззa кIезигьеннай балха тIа хула човнаш укх пятилетке хьалхагIа дIаяхача пятилеткечул.

Облсовпрофо госгортехнадзорца, санинспекцеца, кхыча госинспекцешца цхьана укх тIеххьарча хана 570 гаргга предприяте техкад къахьегам лорабара гIулакх малагIча хьал тIа да, гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаяь 4 эзар совгIа предложенеш еннай.

Кхерам боацаш къахьегареи унахцIенеи хьалаш хилийтара дукха болх бу профсоюзни общественносто. Къахьегамах дола законаш кхоачашдеча тIахьожам лоаттабара юкъе эзаб дуккха болхлой инженерно-технически болхлой. гIулакхера нах ХIанз облсовпрофеи профсоюзий обкомашкеи болх беш я къахьегам лорабара дешашка хьожаш йола 17 комисси штате йоаца отдели. 120 штате воаца технически инспектор а 9 эзар совгIа инспектор а.

Дукххача предприятешкеи гIишлошкеи шерра хьалльаьцай мехка цIи хезача. «Балха овсаоле лакха йолаш, чови аварени ца хулийташ болх бергба» аьнна предложени еннача нов. Басова гIишлошъеча бригада метод. Масала, алхха республикерча гIишлонхошта юкъе цу методагIа болх беш я 8 эзар совгIа саг юкъе вола 470 гаргга бригада. Цул совгIа, алхха цхьан Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене човн авари йоацаш болх беш я 4200 гаргга саг юкъе вола 245 бригада.

Къахьегама хьалаш тоадара гIулакха юкъе доккха дакъа лоац рационализатораши изобретателаши. Масала, лакха актанови бензинаш кийчдеча установке ПТК управлене автоматически системах дIахеттай микрокомпьютер оалаш яр. Цо йиш хилийтай балха хьалаш дикка тоаде а къахьегама овсаоле 5-зза лакхъе а.

Къахьегам лорабар паччахьалкхец лоархIамера гIулакх хиларах шеко йолаш цхьаккха а вац. Массанена а хоаш да, къахьегамеи бытеи хьалаш тоадаро экономика дегIаяра, социальнии духовнии вахар тоадара, къахьегамхой культурно-технически боарами общественни сакхетами лакхбара, къахьегамна коммунистически уйла йолаш уж хьалкхебара чIоагIа аьттув боаккхилга.

Де а доагIаш доккхал ду вай кердача башха-дикача заводех, фабрикех, цехех. Цхьабакъда цхьабола боахамий кулгалхой производственни гIулакхашта лаьохIа керда объекташ проекташка хьежжа йоацаш, цIенхаштта кхоачамбоацараш доахкаш, къахьегама хьалаш воча доахаш бытовой помещенеш а хийи фон цIендy гIирсаш а доацаш дIаяла гIерташ хул эксплуатаце. Цу тайпара моттигаш хиннай «Грознефть» объединене юрта боахама, цIеной-коммунальни боахама министерствашка, Нохч-ГIалгIай респотребсоюзе.

Масала, трамвая управлене директора нов Ракитеке эксплуатаце дIаеннай трамвайни депо шоллагIа аргIа. ХIаьта а лелаш йолча состава басараш хьеххача участке вIашагIйолланза йисай вентиляционни система. Респотребсоюза председатела нов. Мамаева доккхий кхоачамбоацараш а доахкаш болх бе йолаялийтай город Аргунера шоззa вIаштIаръяь универмаг. Цига электроэнерги, хий, канализаци хиннаяц.

Цкъаза нийсса юхамаччахьа леладу къахьегамах дола законодательство, Масала, касткастен ца йоагIаш отпускаш тел алапи а доацаш, балха ханал совгIа болх баь дукха сахьаташ да. Алхха дIадахача цхьан шера ханал совгIа болх баь 400 эзарнел дукхагIа сахьаташ да республика предприятешка. Цу тайпара сахьаташ 133 эзар да цхьан доагора промышленносте ХIаьта вербиграш а цига болх бераш 200 гаргга саг мара а вац.

Уж хIамаш дийцар укх деношка хиннача профсоюзно-боахама актива собране. «Республика предприятешка къахьегам лорабареи кхерамзлеи техникаи хьалахи из лорабара де дезарехи» доклад йир цига Нохч-ГIалгIай облсовпрофа председатела О. С. Беляева.

Докладах лаьца пĕенеш еча дакъа лаьцар Грозненски химически комбината профсоюза заводской комитета председатела И. А. Уткина. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене начальника В. В. Сперанске. Республикански санэпидстанце керттерча лоро В. С. Плисса, кхычар.

Къахьегам лорабареи кхерамзлеи техникаи гIулакх тоадара, республикерча къахьегамхой унахцIено лораяра тIатерзабаь шерра соцам тIайийцар актива собране.

Е. МАКСИМЕНКО, облсовпрофа информаце штате йоацача сектора заведующи.

ОППОРТУНИЗМАНА ДУХЬАЛАРА БОЛЬШЕВИКИЙ ПАРТЕ КЪОВСАМ

Большевизма идейни моастагIаша каст-каста коммунисташ бехке бу «качъухаши» идеологически экстремизм» йоаллаши ба яхаш. Цхьабакъда исторически опыто тешал ду, оппортунизмана садеттаро, из кIалтIаяхаро хIаьта а пролетарски парти хувцаяларга ца кхоачаве йиш яц, политически Iоажал тIаккхоачаю цунна, революционни перспективаех йоакх из.

Хьадагайохаргья вай кхыметтел II Интернационала кхел. Эдуард Бернштейна марксизмана шерра ревизи е йолаяьчул тIехьагIа, малхбузеневропейски социал - демократе лидераши цунна тIехьалаттараши тоха боагIача тайпара юхатоха ца могаш бисача хана. оппортунизмо, раковц дестамо санна, лазар техар II Интернационала организмах, юххера а дунен хьалхарча тIема шерашка ийрча доаргга дIакхоачадир из.

Оппортунизм — из болхлой болама юкъе нийсденна цхьа моллагIа дагадоаца хIама а кхыметтел къаьст-къаьстача наха пролетариата гIулакха цхьа моллагIча тайпара тийша болх бар а доацаш, белгаларча исторически замах болх ба. Цун классови овлаш пролетариата ший социальни составаца, из цунна тара ца хиларши ерригача капиталистически общества социальни структураеи дувзалуш да.

Капитализме хьалчу - Iочу юблача эзараш лагIашка гIолла кагийча буржуазеца ювзаенна я пролетариат. Болхлой болама юкъейоалаянза Iац буржуазни идеологе лазар кхийттеи цунах халла мара мукъа ца йоалалуши йола элементаш. Уж я «болхлой аристократеца» цхьана оппортунизма бе-беча тайпашта кхача теларашж а.

Кагийча буржуазе классови башхало гучаювла тарлу аьттехьарча оппортуниста пессимизме а аьрдехьарчо — террориста моттийта леладеча революционни гIулакхашка а. Нагахьа санна хьалхарчун тайпара саг капитализмана революционни къовсам вIалла лоаттабе а ца ловш вале, шоллагIчун денал дац хьинаре. реалистически къовсам лоаттабе, хIалак хургволча авантюраштa из юкъе кхувсаш йола «революционни» чоап тIайогIа цунна каст-каста. ДIатIахьежача уж бе-бе хете а, царех хIаране шо-шоай тайпара аьттув боах реакционни низий. БелгаларчА маIанагIа уж шаккхе а буржуазе шечул дикагIа буржуазе хьашташ лорадеш ва вала йиш я.

Пролетариата социальни революци хила йиш яц, яьхад В. И. Ленина оппортунизмаца къовсам ца лоаттабеш, революци хилале хьалххагIа бокъонца ховдамболлаш из дIа ца къоастаеши революци ше дIайолаеннача хана геттара дIа ца хоадаеши (Соч. бизза гуллам, т. 20, оагI. 306).

Революцена нах оарцагIбоахилга меньшевикий оппортунистически политикана леррагIа критика яраца айхха дийзад большевикаша. Ховш ма-дарра, 1903 шера, эггара хьалхара эрсий революци йолаялале цхьа шун ах шун хьалхагIа, РСДРП ШоллагIча съезде екъаеннай парти Ленин керте лаьттача большевикаштеи Мартов керте лаьттача меньшевикаштеи. Цу ханне а организационни дош къувсаш вIашка тоссабеннаб вIашдухьалара шин никъ — революционнии реформистскии. Большевикаша пролетарски революце герз санна лаьрхIай парти, меньшевикаша — социальни реформай герз санна.

Организационни дешашта барт эгIара дукха ха ялалехьа IотIа а кхийтар, кхы тIа кIоарг а делар политически стратегеи тактикаи дешашта барт эгIар. Эггара хьалхара эрсий революци йолаеннача хана вIашдухьала йола политически платформаш кхайкайир большевикашеи меньшевикашеи. Шоаех марксисташ оалаш хинна меньшевикаш, кхьане геттара нийса ма-аллара, марксизма позицеш тIа «латтачул дуккагIа, бадаш бар». Цар политически платформа реформизма, догматизма, барта яхара нун доагIаш яр. В. И. Ленин керте лаьттача большевикаша, меньшевистски платформа тIера марксистски камуфляж тIера Iо а яьккха, хьахьекхар. революцена новкъарле елгеи халкъа букъа тIехьашка а этта паччахьаца хьоастаенна бартаяхара либеральни буржуазена новкъостал делгеи мара кхы цо де дика ца хилар.

1905 шера революционни событеш чIоагIа дегIайоагIаш лаьттача хана буржуази юха ца къоахкаяр духьа меньшевикаша лоралуш хулга могадора пролетариата. Хьалдача хьала анализага хьежжа хIамаш теркалделтеи гIулакхаш чакхдоахилгеи марксизмо дIалеххашехьа а, меньшевикаша исторически тарамий ларда тIа лелабора шоай политически никъ, Россерча событешта дIаихача бIаьшерений малхбузеневропейски буржуазни революцей къаьнара схемаши къаденна бустамаши юкъеда а гIерташ. Ерригa революционно - демократически элементаш. царна хетачох, революце «Iаьржача болхлочун» дакъа кхоачадеш хиннача пролетариата гонахьа ца а кхеташ, либеральни буржуазена гонахьа вIашагIа кхета езаш яр. Меньшевикаша эшайора пролетариата революционни торонаш, ахархойи общества кхыйола демократически элементаши шийна тIехьаяха цунна могадолгах тешацар уж, кхыча тайпара, цар тIех мах бора либеральни буржуазе.

Революцерча гегемонех, цунна керте малагIа оттаргья — пролетариат оттаргья е буржуази оттаргья — яха дош юкъмоттигера хилар большевикаштеи меньшевикаштеи юкъе лаьттача идейни къовсамашка.

Кердача заман маIан бихкера деиз техка а техка, В. И. Ленина хьахьекхар цун кертера тенденции: буржуази хийра а яьккха, хIанз кортамукъален болама керте отт болхлой класс — чакхъяллалца революционни а йолаш ше цаI мара йоаца, «хабар доацаш, шеко йоацаш, тIехьашкахьа юха ца хьожаш демократизма оагIув хьаллоацаргболаш» йола класс (Соч. бизза гуллам, т. 2, оагI. 454).

Революци котъялга эггара хьалха халкъа революце кулгалхочун дакъа болхлой класса кхоачашдарах, из дIахо яхьа магарах тийша хургда аьнна а хеташ. большевикаша пролетариат тIахьехар майрра, хьинаре гIулакхаш чакхдахара.

Большевикаша харцахьа лаьрхIар цхьаькха а. Ленина яьхачох, меньшевикий ахка, эрсий доаца, ренегатски, ахархой болам реакционни ба яьха идея (Соч. бизза гуллам, т. 47, оагI. 229). Ахархой юкъера а боахаш, меньшевикаша бокъонца либеральни буржуазеца оппортунистически блок йора пролетариатах.

Меньшевизма политика хьагуча а йоахаш, В. И. Ленина массе оагIорахьара бакъъяь хьоаттаяьй ахархошцарча пролетариата цхьоагIон идея, цу тайпара цхьоагIо демократически революци котъялара, из дIачакхъяллалца дIаяхьара хиланза даргдоаца хьал а лоархIаш.

Революци чакхъяллалца дIаяхьара маIан малагIа да? Меньшевистски схемагIа цун маIан дар, Малхбузехьа хьалха хиннача революцешка санса, Iаьдал йоккхача буржуазета дIадалар. Вешта аьлча, болхлой класс буржуазена «цIера юкъера хьашкаш кхахьа» дезаш яр.

Цу тайпара перспектива хоадамболлаш юхакхессар большевикаша. Ленина белгалдаьхад, болхлой класс кулгалхо а йолаш йолча буржуазно-демократически революце котало Iаьдал йоккхача капитала бе ца а доаш, революционни халкъа бе додаш яла езаш хилар. Цу Iаьдало ло болла беза мохк социалистически эргалоаш ярга балара.

Меньшевизмагахьара кхерам сенах латтар аьлча, из латтар, цо болхлой класса демократически къовсам цун социалистически декхарех дIакъестабеш, уж декхараш, мадарра аьлча, «гречески календашка» кхаччалца тIехьадоахаш хийна хиларах. II Интернационала оппортунистически лидерашта тIеххьа меньшевикаша йоахар, демократически социалистически революцешта юкъе буржуазе дола деш йIаьхха ха йола еза.

Из капитулянтски установка харц а яь, В. И. Ленина кийчъяьй буржуазно - демократически революци социалистическичунга ялара теори, цу тайппара болхлой классо социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме хьадда, къоастам бола перспектива хьа а еллаш.

Ленински парте шин фронте яьй оппортунизмана духьалара наступлени—аьттехьарча санна, иштта «аьрдехьарча» а цун гIулакхашта духьала. Меньшевикий реформизма идеологи, цар оппортунистически тактика хьагуча а йоахаш, большевикаша цу цхьан хана хьагучадаьхад анархизмаи терроризмаи зулам, тIагIертта къовсам лоаттабаьб Троцкий ший гIоръяьккха кхайкаьча «перманентни революце» яьсача теореца аьрдехьа гIолла хьалхалелхара духьала. Революционни процесса объективни закономерносташ телха а еш, пролетариат авантюристически кхувсаялийта, цхьаккха тайпа юкъ юкъе ца а йолийташ цу сахьате цунга Iаьдал хьадаккхийта гIийртай из «теори».

Троцке кагий-буржуазни экстремизм, «цIенача» болхлой правительства хьакъехьа по даьдоаца доккхалаш белгал а доахаш, большевикаша пролетариата хьийхад бокъонца бола революционераш «хабара революционерех» хьакъоастабе ховлга, массе тайпарча ультрааьрдехьарча группировкай провокацешка ла ца дувгIилга.

Аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» оппортунисташца хоадамболлаш къовсам а лоаттабеш, большевикаша цунпа цхьана болхлой болама барт эгIаргбоаца, марксистско-ленински принципий ларда тIа из кхотабергбола, пролетариат керте а йолаш революционно-демократически низий бIарча цхьа фронт хьаергйола гIулакх даьд большевикаша. Кагийбуржуазни демократически партешца уж яле а кхыяле а блокаши ваIадаши шоаш еча хана большевикаша хIаьта а цIаккха а сацийтабац идейни къовсам, критика яьй цу партей гIалаташта, мелала, шеконашта.

Уж деррига хIамаш боккхача лоархIаме хиннад нах революцена оарцагIбахара, цар новкъостал даьд болхлой боламера большевистски парте позицеш чIоагIъяра. буржуазни идеологии политикеи чакхйоахараш хиларах тарра оппортунисташ хьагучабахараи хийрабахараи.

Ленински парте духхьал из бахьан долаш цхьанна а тайпара лоарзагIа ца йоалаш хьаллоаттаяьй революционни марксизма принципаш, хадданза хьагучабаьхаб меньшевикаш, троцкисташ, кагийбуржуазни «аьрдехьара» экстремисташ. Къаьстта чIоагIа революционна турпалал хьахьокха а демократии социализми бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кулгаллара дакъа шийга дIаэца а мегад Россе болхлой класса.

Цу къовсама опыт хьавIашагIа а тохаш, Ленина яздаьд: «Ший котало яккха пролетариат кийчъяра хиланза даргдоацача хьалех цаI — из ба оппортунизмана, реформизмана социал-шовинизмана, цу тайпарча кхыча, пролетариата ший гIулакхаш капиталистически хьалашка леладеш хиларах ца хилча ца йоалача буржуазни влиянешта течешта духьала йIаьхха ханей тIагIерттаи, къахетам боацаш лоаттабу къовсам» (Соч. бизза гуллам, т. 40, оагI. 24.) Цу дешашка хьахьекхай ший лоархIам вай деношка а бовнза йола ленинизма лоархIамегIарча принципех цаI.

Иван АЛУФ, исторически Iилмай кандидат. (АПН).

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

«ДЖУРДЖУ» ЯХАЧА ГОСХОЗЕ

Мунтения. Дунаэ лохаленаштеи Олт яхача хинеи юкъе улла из шера беркате аре Iаламо ше Румыне житница. цун хьайбаш леладу ферма хийла хьох аьнча кхеллача санна я.

Джурджу яхача Дунайна йистте уллача городе бодача накъа бIоаххала хьахоарцадаь лаьтта, кIоаргга яьха саьйгараш, турбаш Iочуехкаш боахкаш нах ба. Хьалъеш латт Румыне къулбехьенера итташ эзараш гектараш долча декъача лаьтташта хий моладергдолаш йола ирригационни система. Джурджу — Резмирешт— РКП XI съездо тIайнцача ирригаце программа цхьа дакъа мара дац. 1990 шерале хий тIадига лаьрхIад Румыне пхи миллион гектар совгIача лаьтташта, ма-дарра аьлча тIоадал тоъаш доацача дерригача лаьтташта.

Джурджура массехк километр гаьпа даьлча гола а техе дIачухьовз тхо йоккхача сомий гаьнашта юкъе ягIача кIайча зданегахьа. Из я уезде йоккхагIчарех йолча «Джурджу» яхача паччахьалкхен юртбоахама предприяте дирекци. Мунтене, ахархой дезале ваьв госхоза директор Владимир Вулпанович Халкъа Iаьдал хьатIаденачул тIехьагIа деша торо а хинна зоотехника говзал Iомаяьй цо. ХIанз итт шу дальнад цо боахама кулгалду.

Тха къамаьл хилар «Джурджу» яхача госхоза ирригаце лургдолчун хьакъехьа.

— Iайха дIауйлаел Iа, — йоах Владимир Вулпанович, — оахаш леладу лаьтташ 14 эзар да тха. Царех 11 эзар гектара тIа хьатIадоагIача шера хий дугаргда. Цо фу лургда? Хьожаргда вай дIаювча хIамай структурага. Кхо эзар гектара тIа кIа дув оаха, Укх тIеххьарча шерашка юкъера хьувкъам — 38 центнер. Тха керттера культура — хьажкIаш Из дIае къоастаяьй оаха пхи эзар гектар Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 35—38 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоах оаха. Цул совгIа оаха дIадув дуга, генараш, комсаш кхею. Ирригационни балхаш чакхдаьха даьначул тIехьагIа хIара гектара тIара 60 центнерага кхаччалца фуалъяьха хьажкIаш. 45 центнерага кхаччалца кIа даккха лерхI оаха. Дукха хIамаш хувцаденнад боахаме укх тIеххьарча шерашка. Эггара хьалха, дукхагIа хиннай юртбоахама техника. ХIанз тха 80 трактор, ялаташ чуэца 45 комбайн я. Къаьстта уйла тIайохийт оаха специалисташ хьахаржара. Ерригача 14 а производственни подразделенена керте латт лакхера образовани йола нах. ДагалоххарагIа аьлча, са шин заместитель — агрономи ветеринари ва, со — зоотехник.

Тха боахача керттера дакъа — хьайбаш леладелга. ХIара шера 14 эзар бежани 30 эзар устагIеи хьалкхебу оаха, 1500 бетта етт лелабу. ХIара шера пхи эзар тонн совгIа дулхе дулха ахфабрикаташи арахецаш йола дулха продукце цехе я тха. Шурий цехо 16 эзар гекталитрага кхоачаш шура лу. Кхеталеш ма-дий, ишттал доккхийча балхашка доакъарий база чIоагIъяр тха эггара хьалхарча декхарех цаI хилар. Мел лорацe новкъостал дергда тха госхоза хьайбаш доакъарашка Iалашде меттел, доалахошта хьажкIаш дукхагIа лоаттае а. Из ба хьакхарч лелаю боахама — 300 эзарнега кхаччалца хьакха йолаш. Хьайбаш леладу цу тайпара доккхий боахамаш Румыни хIанз укх сахьата дукха дац, цхьабакъда шоаш чIоагIгIа пайдана хилар хьахьекхад цар.

«Джурджу» яхача госхозе болх беш 600 саг ва. Город Джурджуна гонахьа тиъо километр гаьна ядача юрташка цхьабакъда производствана лаьла бах уж. Цудухьа транспортни проблема яц тха. Болхлой кадрай проблема а къоастаяь яьпай. Традици а хинна дIадоладенна даьша а цо кхийначa бераша а боахаме болх белга. Шерагара шерагара дукхагIа хул алапеш, хадданза тоалу вахара хьалаш.

Госхоза массехк юрта хилар тхо. Уж сихха тоалуш йоагI. ГIишлошъеча бригадо городерчар хьисапе мел эшар чу долаш чуIе цIеноש хьалдийц. Юрташка я детсадаш, ясленаш, школаш, тикаш, хIаьта госхоза центральни усадьбе — гIаьхача маьхех хьаштдола дакийлеш йола столови, цо дешаш гIулакхех пайда эц дукхача цIен ноаноша.

— Хов тхона, — аьлар Владимир Вулпановича ше тхоца ра къасташ — мелиорацеи я Советски Союзе мел дукха балхаш ду, юрта боахама специализаци яра проблемаш мел шерра чулаьца къестаю. Тхона Iалаьмате боккхача маьха я советски коллегай опыт.

И. МИХАЙЛОВ, АПН соб. корр.

Бухарест,

ДОАЗОЛ ДЕХЬАР

АВСТРАЛИЙСКИ КАЛЕЙДОСКОП

◆

«ТАУНОБИЛЬ»

Маlан дина дувча хур уух тайпара да: городской автомобиль, городa лаьрхIа автомобиль. Цо хьакхедалчох цу тайпара дIи тIилий конструктора Рой Ленбргитена. Австралийски информационни службо бечa хоамагIа, 116 пассажир дIалъя кхувла могарздолий болх «Таунобила» толкамца дара кичIо яй йолаш датт Сиднее. ДIа-ioха лелара цунна энергии телаш я хIаъаяр тонна сеа пассажирстворбусна — хIара сахьата 60 километр сиха. Керла тайна аккумуляторан электроавтобусна — хIара сахьата 60 километр сиха. Керла тайна аккумуляторан автобусайоазеро цкесза соагIа дуча хьакъ бе дIан дуийнартIи цунга. «Таунобила» чу эра че йоккха я, ай оагIора лесета дац, пандан пархIата отгедалъ да. Пайарех ялъяла чуоккха йиш я берий пи колясца. Электрически тормозшна Iалашдар геттара тайжа тормоз техника, Цхьабакъна «Таунобилера» доалла керттера дIкхаар, бакъдар аьчча, хо фо бIех па дарат, тата гIоагIа доаган ма-бIаларех датт

(АИС — АПИ).

ЦIЕКА ЮКЪЕ ГIЮЛЛА ХIАМА ХАЗАР..

«Колдаерга кхаъмаьл тIаьовсна» ну тайпара аппарат хьаьий Барри Ричардсона, Колфилдски технологически институт преподавателя. Прибора чу дитт тайп-тайпарча частотий оазаш тIаьувшаш йолаш хьо энбратор, ваьхьа гоннаьхь я тIекъа бежаька чулъелхьара оазаш кIорггаш а чIоагIаш я из. ЦIекъа оазаш хо а лун, аьнна дог Барри Ричардсона, кхоъ ехеш тIа-тIа духхагIа чу къевет нарта. Цо йоаг йолеш а ехьора тIинна бер из устройстве ше бахьан долаш шин-кхаъ пеца хьамаьл де Iомаьлурда. Кхоъ бийрзна бокхIибIа пеца а новкъостаг дерга приборо. Уж «къамаьлага бахьна хинна хиларех, йоаг ноюретаеш, къамаьл дешъ йоаго детта-ай борздина оаз ниIкъе. Тоаннабала мара безаш цар. Цхьабакъда пар цIока берий дар санна дика тIама холуш даьа».

(АИС — АПИ).

«КЕНГУРИЙ» ХЬИСАПАГIА

Песедка йодаьш тувсалуш яхларца йоьваш я кенгураш: «Йоаккала итт, лакхалла — яхоь метр тоссалу уж. ТIаьхха кеп ес ховилг царна? Джордж Уилсона, гонаьхь лорарна австралийски Управление отдель начальника, йоаг: кенгураш — цера пхиъ пхьастеле я, Джордж Уилсона эйнад, духхьашха ух чу даьлна къона хьайбаш бух па а долхал, шоаш «Iема» ма-хиларца, коротош ца тIа тIоаьа делладе хилар. Бакъда, иохьхьара кхувсалга гIийрхар уж, цхьабакъ да 10—15 секунд яьнчача тIоаьа тайбенек пес де йолаелар. Нек деп йодача кенгура шIог пхо техча сайна ийпса долар ха тIа тIоаьа, чкъаьран шIог а тардолитIаьа. ХIЫта а ХIЫ сона хет ес кенгураш хьо къа тIера яркх лархIа йиш ца, оаккарех кIалхарйоьлар духьь Уж хI чу тувсалу яьина.

(АИС — АПИ).

Асуавски гидроэнергетически комплексен Хелчански металлургически комбината хьалъеча хана хьалхIа оьхьсо-гистан Вашт ДI-ioча долалу тIулаккап дIаха легIадоагIа АРЕ бос болча металлурге хьалIхаца предприятен — Наг-Хаммадера дIаоьвзнаш комбинат — хьалъеча хана а. Ленинградски инженерни проектагIа хьалъеш йолча комбината тIаьа цесш 100 эдер тонн алюминий аналсашорда.

СУРТА ТIА: советски специалисташ технологически монтажаш волча кеттераш инженерина Сулейман Рязана (нохъера вар) болх бан бацаш да.

ТАСС фотохроника.

ОЛЬСТЕР: КЕРДАЯЬККХА СТОРМОНТ

Дукха ха йоалонаш Лондонен Манчестерен пашиентий группина «тохкамбен» деннача психологаша британаий дог эшалеп долча бахьнанта юкъе хьоаьхьаллан ольстерски дош. Массза а бе-бе бесш долча телевидина тIа хуллш дар, кхо тIаьа тIем бе на Банне а бан: тIемаьа дIаIама йиш яц, цхьабакъда ца дIалла болш бец дыша хетадалийта гIоотам йиш я.

Цу ноьха Кьолбасецен Ирландера хьал чкх тIехIъаьча бестанка кхы а воаьхашеIа а хинна, ир а денна. Конституционни комиссте дохкамаш хиннаь — моттигера доаш мерда хьасан. Хинтта тайпара политически хьаьа тIоаьа да ваьа йоьаш-цхьаькха а вала, дехьметтера хохкамашка хотбаьнарашш а тIекъа. Сонна я Кьолбасецен Ирландин йоарзаш латта экономически социальни вIашдухьаленаш. Уж вIашдухьаленаш эгара дIкаIа хьалхасца долча хIамаьл ца ца! — пицна а латсра — католически протестантски — ах вокни экстремистски фоьнмированей доагIIам тIа-тIа бIакхагIа хуллш хилар Цхьа-йолча хана политически партеша дегIаьа а ухаш, цхьайолчана хана пас тактика хотара а кхасаш, уж группировкаш а духхагIча даьхь Кьолбасецен Ирландера событеш хьалъеераш. Ольстерски йоаме эгара бIагIагIа бокх яI я, Iаьхьалагlа а санна, цкъаза цхьа хIама лаьрхIа Iадда Iеши, протестантски хьатоаш «забесточка» яьча хаьа но хиннача тIайпара, цхьаьа антиконституционски райончашка нах лучIа ухани йола дуккхача эзарнех латта британски бIин воонтес.

Цу тайпанера, ольстерски фронте дикалагlахь хуттаьлена хIама дин. Заседане яI1а конвент Лондонна цIий фюкомендацеш кийтаьш, хIаьта бонтаьски столицера поьхьа доагIа бекарг полицейски визаний